

EESTI NOORUS

Nr. 3 MÄRTS 1936

SISUS.

- Tarmo Lainevoog: Isamaale. Luuletus.
Friedebert Tuglas 50-aastane. Artikkel.
Nikolai Liliev: * * * Luuletus.
Boris Pilnyak: Eesti raamatu 400 a. Artikkel.
Dr. V. Johanson: Noorte kasvatastest. Artikkel.
A. Arko-Koch: Salme fataalsusest. Luuletus.
V. Sirijos Gira: Eestis – sõprade maal.
E. Šklaras: Liudas Giralale. Luuletus.
A. Rannit: Muljeid kirjandusõhtust Kaunases.
L. Vilde: Ed. Vilde olematust romaanist.
R. Põldmäe: Üks unustatud peatükk meie kultuuri- ja kirjanduseloos. Artikkel.
F. Tuglas: Laul näljale. Haab. Mintatüürid.
E. Ventsel: Sonett. Luuletus.
H. Adamson: Aardejahil. Luuletus.
H. Zetterström: Rõõmus naeratus. Huumor, Väliskaastöölisi. Noorsoo töömait.

„POSTIMEES“

(ASUT. 1857. A.)

EESTI VANIM JA SISURIKKAM PÄEVALEHT

**TELLIGE,
LUGEGE JA
LEVITAGE !**

Siis kuulete kõigest, mis sünnib huvitavat kodu- ja välismaal.

Postimehe

trükikoda, köitekoda ja tsinkograafia valmistavad soodsate hindadega igasuguseid trükiteid, köiteteid ja klišeid

Postimehe raamatukauplus

TARTUS, SUURTURG 16, TELEF. 2-50

Suurim ja täielikum raamatu- ja kirjutusmaterjali ladu

E. K-Ü. „Postimees“

Tartus, Ülikooli 21/23, tel. 80 ja 14-65

TALLINNAS, 31. MÄRTS 1936

8. AASTAKÄIK

TARMO LAINEVOOG

ISAMAALE

PÜHENDATUD VILMAR ADAMSONILE

Juurdund oleme Su mulda
igaveseks, kodupind.
Pakutagu võõrsil kulda,
igatseme ainult Sind.

Hoidnud on meid Sinu taevas,
toitnud Sinu meri, maa.
Olgu rõõmus, olgu vaevas,
olla Sinuta ei saa.

Sulle mõeldes valgub rinda
õnnetunne, palav arm.
Hoidku Jumal, et Su pinda
eal ei tabaks saatus karm.

Hoidnud on meid Sinu taevas,
toitnud Sinu meri, maa.
Olgu rõõmus, olgu vaevas,
olla Sinuta ei saa.

Sinu eest on palju vendi
langend sõjas võitlushoos.
Sulle lubame ka endi
noorustarmu üheskoos.

Hoidnud on meid Sinu taevas,
toitnud Sinu meri, maa.
Olgu rõõmus, olgu vaevas,
olla Sinuta ei saa.

Friedebert Tuglas töölaua taga. (Pildistus teht. 2. III 36.)

Inimest ümbritseb palju saladusi, mida ta ei mõista ja vahet üalgi ei saa mõistma. Kuid kõige vähem aitab teda see mõistmises sõnata alistumine oletusele, loobumine kõigist okeinguist, harvaas süvenemine usulisse meeleollu. See oleks viimase sõjariista loovutamise.

Tõna on tüline, ja ometi on ta vahel vägevam kui tõsiasjade käegakatsutatav loogika. Tõna on õhk, ning ometi võib ta õigel hetkel öelduna maailma pahupidi pöörata. Kuid suuimaidki purustusi sünnitab ka ainult õhu rappumine.

Friedebert Tuglas.

FRIEDEBERT TUGLAS 50-AASTANE

Raske oleks kujutada ette meie kirjanduslikku ja vaimset elu ilma Friedebert Tuglaseta. Ta on kujunenud meie kunstilise kirjanduse kesk-kujuks ja suurimaks autoriteediks, kelle tegevusalad ja tegevusvormid on äärmiselt laiapiirilised ja mitmekülgsed.

Kuna Gustav Suitsu tunneme peamiselt kui võitlejat ja uuendajat luule, Juhan Aavikut keele alal, siis Friedebert Tuglase võistlusrinne on laiail paisatum, tegevuspiirkond vähem keskendatud, kuid seega avardatud. Tuglast tunneme kui ilukirjanikku, kes oma noorpõlve teostes õnnestunud kajastas tolaeagse võitluse ja revolutsiooni meeleolusid.

Neile järgnevais fantastilistes novelides ja moodse vaimuinimese hingeelu kujutavais teostes on ta andnud näite stiili täiuslikkusest, eesti proosakeele kõlavusest ja ilust. Võideldes tol ajal valitseva stiililohakuse vastu on Tuglas tõestanud, et vormiküpsus on samuti sisu küpsuse kaasnähtus ja tunnus. Kuid ilukirjanduslik looming on vaid osa Tuglase tööst. Temast on kujunenud meie kirjandusliku kriitika looja ja kunsti käsitlemise mõtestaja.

Tuglase suured ja põhjalikud teadmised, samuti silmatorkav objektiivsus on tal võimaldanud kirjutada kapitalaalseid uurimusi meie kirjandus- ja kultuurajaloo alal. Viimasel alal Tuglas tundub olevat asendamatu.

Lisaks kõigele on Tuglas rikastanud eesti kirjandust selliste meisterlike tõlgetega, nagu A. Kivi „Seitse venda” ja Aino Kalda „Kogutud teosed”.

Tuglas ei ole piirdunud ainult kirjandusliku loominguga.

„Noor Eesti” päevil võttis ta osa peale võitluse kirjandusväljal veel revolutsioonilisest tegevusest, mille toorkordseks tulemuseks olid Toompää vangla ja pikad pagulase aastad. Tules tagasi maapaost on ta võtnud osa peaaegu kõigist tähtsamaist sündmustest meie kirjanduselus. Aktiivne osavõtt „Siuru” ja „Tarapiita” rühmitustest, ajakirjade, nende hulgas „Loomin-

gu”, toimetamine, kultuurkapitali väljakauplemine, Eesti Kirjanike Liidu ja Eesti Kirjameeste Seltsi esimehena tegutsemine on küllaldaseks näiteks ta ühiskondliku tegevuse mitmekülgsusest ja vastutusrikkusest. Tuglast iseloomustab niihästi kirjanduslikus loomingus kui seltskondlikus tegevuses haruldane vastutustunne ja põhjalikkus. Iga lause, iga mõtte või tundevarjund ta teostes on läbi mõeldud ja kaalutud viimse võimaluseni, iga otsus inimeste või ühiskonna nähete kohta põhjendatud.

Lohakust, puudulikku viimistlemist, materjalide pääliskaudset käsitlemist ei või Tuglasele kunagi ette heita.

Vastavalt tema mõtleja ja uurija iseloomule on mõistuslik element ta teostes alati ülekaalus, ta kujutusmaailm sümboliks mitmesugustele mõtiskeludele. See tihe mõtiskelu on teinud ta hilisemad teosed isegi liialt raskepäraseks harilikule lugejale. Kuid Tuglas, väljaarvatud mõned noorpõlve teosed, ei ole kunagi olnud rahvakirjanik sõna laiemas mõttes. Selleks hindab ta liialt vormi täiuslikkust ja sisu mõtte-rikkust.

Tema teosed on valitud publikule; üks arvustaja on neid kunagi võrrelnud vana veiniga, mida tuleb nautida väikeste sõõmude kaupa. Kõik need omadused on Tuglase ammu teinud intellektuaalse ja vaimselt arenenud noorsoo lemmikkirjanikuks ja järeleaimamise objektiks. Pooldades kõike uut ja edasiviivat, võttes tõsiselt ja abivalmilt noorte tööd ja otsinguid, hindab noorus temas sõpra ja õpetajat, kelle elu ja tegevus on eeskujuks eriti neile, kes püüavad samade sihtide poole.

50 aastat on aeg, kus inimese vaimsed võimed seisavad haripunktil, kuna kogemuste hulk veelgi suureneb aastatega.

Loodame, et Friedebert Tuglasel veel kauaks jätkub päevi ja võimalusi meie kirjandusliku ja kultuurielu rikastamiseks püsivate väärtustega. Tahtest ja tegutsemisinnust temal juba puudust ei tule.

R. P.

NIKOLAI LILIEV

1.

Kui keset ääretusi öösi
kord hargneb tähti karavaan,
mu hinge ennustusi sööbib,
su ulma unistada saan:

— kas ise tõesti end sulgeb
hing oma unelmaisse siis,
harmooniaid, et kuulda kurbi,
kus algesetult puhas viis?

Ja hiilgus see ja seegi hellus,
mis südame on hingestund,
kas lootusetus röövib selle,
või saab märklauaks toma tung
noil armund noolte!

— Ma ei tea,
kuid siis kui viimne heli tumm,
surn'd rahu ennustama veab
ja seletama sinu und.

Ja meie, kas me pole lahus,
hõög täidab nagu varem meid.
Mu üle värisevas kahus
käib sinitähti taevasteil.

Ja küündind jälgedesse nende,
kas ma ei näe hetkel sel:
nad suland keset pilve lende
ja valgustab su palge helk?

Ja keset avarust, kesk vaikust,
kord sama, kord ent hoopis uus,
mu südamele tummalt kaikus
ja rääkis hääletult su suu,
su hää!l, on mida kutsund jumal,
et valvaks, õnnistaks ta sind.
Oo häire une hukkav kuma,
oo, armastuse janu ind!

3.

Kaob minu hing su juurde radu,
neid mööda ma su poole läen;
mind aja lärm ei evi, adu,
ei päri keegi minu käest,
ma kuhu kannan aarde süles:
see hiiglaarm mind valvab teel,
kui täht, mis särab kirkalt üle
su elu tumedama vee.

Veel

ei jää küll seisma imestatult lootus,
mu eeli lõikub kuristikke kaugel,
ja minu armastus ei kustu, jääb —
et valgataks mu hämartel, ma ootan,
elteade kui minu uutest laulest
õrn vastuhüüd mu hüüule — su hää!l.

Tõlkinud

Aleksei Rannit,

Eesti raamatu 400-a. juubeliks

Kõik inimese mõtted, kõik inimese mälu, kõik inimese aistingud, kui nad on jäänud püsima sajandeid, — on kirjutatud paberile ja valatud raamatuisse noist ajast, kui inimsugu kirjutas vahale, savile, papiirusele.

Ei tea, mida võiks võrrelda raamatuga. Kui poleks raamatut, ei oleks, muidugi, kõike seda paremat, mis on inimesool praegu.

Igal juhul, kui kõroutada raamatut ja nuga (nuiat, kirvest, mõõka, kahurit, drednoughi, ruskat), kui armetu tundub raamatu kõrval nuga!

Kõik inimsoo parim, mõtted, teadus, aistingud, kogutud inimsoo kestvusel — elavad edasi raamatuis. Nimelt — kõik parim. Sest, kui vaadelda raamatu

ajalugu, tema sajandeid (kuid see tähendab vaadelda inimsoo kultuurilist arengut), kui kontrollida raamatu sajandeid, siis selgub, et meie säilused, meie jääd, meile on kohustatavad, meile on õpetlikud, olles meie uhkuseks, need raamatud, mis oskasid koguda enesesse ja peegeldada eneses inimlikult väärtuslikku, tahet õiglusele, tööle, ühesarnasusele, vaimususele. Sest inimliku vaimusõgeduse raamatud (kuid sellised olid ja on olemas veelgi, kahjuks) on unustatud ühes vaimusõgedusega või ununevad kui vaimusõgedus.

Eesti rahva 400-aastane raamatu juubel, — rahva, kellel oli raske ajalugu, rahva, kes mehiselt säilitas enese läbi „ristisõitjate“ ja vene tsaaride, — eesti raamatu 400-aastane juubel — on suur, kuid mitte ainult eesti rahvale, vaid kõigele paremale, mis on inimesool. 400 aastat — see on tähtis aupäev. Eesti raamatul on edaspidised aupäevad. Tahan uskuda, et eesti raamatu aupäevad kujunevad välja inimsoo kõrge aususe ja kultuuri aupäeviks, et neid tähistavad kõrge teaduse ja õigluse raamatud, kantud protestist ja põlastusest vägivalla ja ahnitsemise vastu, inimõtte ja elu tagurpidi juhtimise vastu keskaega, imperialistliku röövpoliitika vastu.

Need raamatud veenvad inimsugu selles, et inimelu peab olema vaba feodaalsetest eelarvamistest ja vaba töös, et õigus tööle on inimese loomulik õigus ta ainukene õigus, mis määrab inimese saatust, et inimene peab olema rippumatu teise inimese omakasust, relvastatud teadmistega, pead püsti hoidev, sellepärast, et ta on inimene.

Need inimlikkuse raamatud on, muidugi, kõrged meisterteosed.

Boris Pilnyak.

(Järg)

Nende vooruste suhtes on väljendatud, et need iseenesest veel midagi ei ütle.

Nad ütlevad siiski palju, väga palju, nii palju, et seda ei suuda seletada ei ühe tunniga, ei ühe õhtu, kuu ega aastaga mitte, sellest jätkub tööd mitmele põlvele, aastasadadeks.

Eelpool öeldust selgus, et meie peame arendama inimese hingeomadusi.

Neid on tarvis arendada selleks, et neist kujuneksid truud ja ennastalgavad isamaalased, mõtlemisvõimelised ja tunnete- ja tahterikkad inimesed, kristalliseerunud isiksused, kes oleksid praktiliselt kodumaa ja rahva armastajad, ausad ja ennastohverdavad kaaskodanikud sotsiaalses kooselus, eeskujulikud perekonnainimesed.

Seda kõike leiame tänapäev veel liiga tagasihoidlikult.

Et seda saavutada, siis tuleb alati jätkata kavakindlat hingearendamist noorte juures. Tuleb toita arendatava hinge teadlikult vastava hingetoiduga.

See hingetoitmine toimugu isamaalsuse pinnal sellepärast, et inimene ei ole mitte üksikolevus. Ta on kõige pealt kitsamas mõttes perekonna olevus. Ta perekondlik põlvenemine annab talle emahust sünnides kaasa määratu hulga hingeomadusi, õieti algeid nendele omadustele või dispositsioonidele.

Edasi ei ole inimene mitte ainult perekonnaolevus, vaid ta on laiemas mõttes ka sugukonna olevus, saades sugukonnalt kaasa sugukonnale omaseid dispositsioone, nagu mõistust, tahet, karakterit, mälu, talenti jne.

Need omadused on vastsündinus ainult uinuvus olekus afgetena. Nende arendamiseks tuleb neid panna liikuma; et neid dispositsioone liikuma panna, selleks on tarvis veel midagi, mida nimetatakse dispositsiooni ärrituseks, sest dispositsioon on ainult osapõhjus. Alles kokku ärritusega sünnib mingisugune vaimne saavutus.

Üheks niisuguseks ärrituste pinnaks või kompleksiks on isamaalsus, mis psühholoogiliselt jalub isiku enese, tema perekonna ja sugukonna alalhoidu ja arendamise ürgjõulistel instinktidel.

Pere- ja sugukonna kõrvalejätmine inimese arendamisel oleks suur eksitus, kahjulik kultuuri edule ja tegelikult pea võimata.

Kus seda on püütud teha, pole see andnud tagajärgi. Venemaa näiteks tahab arendada inimesi üksikolevuseks, lahus perekonnast, võrdseks ja vääriliseks ilmakodanikuks. Kuid meie kuuleme nende juhtide kõnedes sageli üleskutseid töötamiseks suure kodumaa kasuks. See üleskutse tuleb nagu loomusunnil, alateadvusest. Kuid kõik see viib meid väga huvitavasse, kuid ka väga keerulisse vaimuilmale, assotsiatsioonidesse. Olgu vaid konstateeritud, et inimese arenemine peab toimuma sugukonna või rahvusluse pinnal. See töö on väga suur ja kaugele ulatuv teatud riigi- ja rahva kultuurile kitsamas mõttes ja kogu inimkonna kultuurile laiemas mõttes, määratu tähtsusega.

Inimkonna ajalugu ei tunne mitte universaalset, vaid ikka ja alati teatud rahva kultuuri. Sellest kõneleme iga päev, kuid mehaaniliselt.

Teiseks vooruseks nimetasime haridust. Selle all on mõeldud kõik see, mida annab inimesele tänapäeva kool.

Noorsoo kasvatus seisukohalt noorsoo organisatsioonis peab see olema midugi vastavalt kohandatud.

Ma arvan, et selle vooruse vajadus on üldiselt selge, ilma et oleks tarvis selle juures — pikemalt peatuda.

Kolmas voorus on töö. Töötada tuleb loomuliku sunni tõttu selleks, et areneks keha, et inimesel oleks hea tervis. Sest terve keha eeldab ka tervet vaimu. Ilma kehalise arenemiseta ei ole normaalne vaimne areng mõeldav.

Aga ka praktiliselt on tarvis teha tööd. Loodus on inimese kujundanud praktiliselt. Inimene peab oma arenguks võtma enesesse toitu. Toiduhankimine on seotud füüsilise tööga ja füüsiline töö arendab keha kui vaimu pesapaika, kandjat.

Kasvatus tööle on aga ka määratu suure tähtsusega vaimuarengule. Töötamine eeldab kõige pealt tahteavaldust, siis mõtlemist, fantaasiat, otsustamist, järeldamist, meelte tajumisi, loob kujutlusi, praksist, ärritab dispositsioone.

Töö ongi teiseks poolpõhjusteks, ärritajaks, mis koos dispositsioonidega loob saavutisi.

ED. VIIRALT

„Lapsed“

Töö on lahutamata ja parandamata osa inimese üldises arengus. Muidugi peab noorte töö olema teadlikult juhitud, et arendada ja kasvatada kõiki hingeomadusi.

Töö juure kuulub muidugi ka kõik kehakultuur, mängud, tants, lõbustused, näitlemine isegi muusika.

Praktiliselt võttes on tarvis:

1. Kasvatada inimesi rahvusliku kultuuri edendamiseks kitsamas mõttes ja inimkonna kultuuri hüveks laiemas mõttes;

2. Kasvatada seesmiselt vabu, enesevalitsejaid kodanikke, kes suutelised kandma kõrgeimat ühiskonna kooselu vormi, olgu see siis nimetatud demokraatiaks või kuidagi teisiti;

3. Tuleb kaotada noorte kasvatuse teel õnnetu, intelligenti- ja karakterivaene, ühiskonna üksikute liikmete instinktide rahuldamise pärast juhuslikult tõugatud mass või uulits, tänav.

Kuidas seda teha?

Kõige pealt tuleb teha vahet kooli ja kasvatuse vahel.

Kool on eeskätt hariduse tempel. Ta peab varustama noori inimesi rea aastate jooksul teadmistega paljude teaduste alal, nagu matemaatika, füüsika, geoloogia, mineraloogia, botaanika, keemia, anatoomia-füsioloogia ajalugu, geograafia, keeled, kunstiajalugu, psühholoogia-loogika kui teadused.

Muidugi kõigepealt peab varustama noore inimese kirja, lugemise ja oma emakeele tundmisega. See on määratu hulk teadmisi, mis tuleb laduda noore mõistusele.

Õpetaja või kooli ülesanne on teadusliku pedagoogika abil põhjendatud ja eksperimentaal didaktika abil leiutatud õpemeetodide abil neid teaduslikke teadmisi võimalikult suuremal määral edasi anda ja nii edasi anda, et need võimalikult kestvalt noore mälu jääksid, ka muidugi ise selle juures meetode arendades.

Loomulikult mõjub kool selle juures ka kasvatusele ja päris paratamatult, sest teadmiste omamine, näiteks matemaatikas, eeldab ju ühtlasi mõtlemise, otsustamise, kujutlusvõime jne. arendamist. Kooli algul murrab laps pead lihtsa kokku- ja mahaarvamisega, kooli lõpul aga lahendab kergelt kõrgema matemaatika valdkonda kuuluvaid ülesandeid. See areng on koolis toimunud. Ilma koolita või õpetuseta on matemaatikast arusaamine ikkagi null.

Hea kõrgema matemaatika ülesannete lahendamine ei eelda aga sugugi veel otsekoheselt ülesannete lahendamist sama väledalt ja oskuslikult töökojas, ree või vankri tegemisel, põllul, laudas, veel enam — isiklikku suhtumist oma kaaskodanikesse.

Matemaatika on puht teoreetiline teadus, töö põllul — aga tegelik kogemus. Matemaatika nõuab vaimset pingutust, töö põllul aga füüsilist pingutust. Suur vaimne töövõime ei eelda aga sugugi veel sama suurt füüsilise töö võimet. Need inimese võimed ei olene üksteisest, neid tuleb mõlemaid arendada, kuid mõlemaid arendada vastavas kohas: põllutööd

— talus, sepatööd — sepa juures, kontori-
tööd, raamatupidamist — ikka kontoris raa-
matupidamises, nahatööd — sadulsepa juu-
res, kuid mitte koolis, samuti kui sepa juu-
res on võimata õppida kõrgemat matemaatikat.

Sotsiaalseks kooseluks eeskujulikuks kodanikuks saab õppida ikka ja ainult ühiskonnas eneses, ühiskonna praktilise liikmena. Koolis selleks tarvilist praktilist ühiskonda ei ole. Liig perekondlik kasvatus loob sageli pedante.

Eluväärtusliku teoreetilise mõtlemise eelduseks on ikka ka elulise väärtusega praktilistel kogemustel inimeses akkumoleerunud tajumused, dispositsioonid. Need dispositsioonid on jõuetud väärtuslikuks loominguks, mis on tekitatud kunstlikult kunstlikus ümbruskonnas, kus töö ja tegevus on miniatüürne mäng, mitte nagu elus eneses. Laps peab sõda tinasõduritega, kuid sellel on vähe ühist tegeliku sõjaga.

Sellepärast ei või ülehinnata kooli, aga ei tohi ka alahinnata praktilise kasvatusväärtust väljaspool kooli, elus, praksises eneses.

Loomulikult tuleb õpetajal hoolitseda, et teadmiste edasiandmine ka ühtlasi arendaks noore mõistust. Sellele ongi ju ka kõik uueaja õppemeetodid suunatud. Kasvatus selle vastu aga peab hoolitsema eeskätt selle eest, et areneks keha ja vaim ja tekiks persoonsus või isiksus, et tekiks isiksus, kes suudaks kõiki koolist omatud teaduslikke teadmisi elus õieti ja otstarbekohaselt kasutada.

Kool varustab inimese kirjaoskusega, kuid kasvatus peab õpetama, kuidas ta seda kirjaoskust oma kaaskodanikkude suhtes kasutada tohib.

Kasvatus peab plaanikindla tegevuse teel arendama noores mõtlemist, otsustamist, järeldamist, fantaasiat, kombeid, kõlblust, tähelepanu, huvisid ja taht, püsivust millegi teostamisel, see kõik peab toimuma noore isetegevuse kaudu, ainult kasvataja n. ü. nägemata, kuid teadlikult juhtimisel, praktilises elus eneses, mitte kunstlikus ümbruskonnas.

Sel teel peab arenema lapse loomulikust mängutahtest täiskasvanu töötahe, saavutusvõime.

Koolitöö on ju õpetustöö, mis toimub kooli algatusel ja sunnil.

Kasvatustöö on aga noore enese töö, ainult kasvataja õhutusel ja kaastegevusel.

ARNU ARKO-KOCH

Salme fataalsusest

Rinult selleks, et sellest mis hinges paber valge kas mustemaks saab? — Ent su siseheifluste pingest ei põrmugi värise maa.

Olla tahta võid, kosmoses komeet — effemäärat kuid sellegi tee...
Ja sa mõistad, et kõik on vaid komet, mis sa iganes toimid ja feed.

Ja kui fäitubki kõik mis sa soovid ja ihaled, õnne hull —
kui läbi kõik õued ja hoopid:
lõppsumma on ikka null.

Elust krampplikult kinni hoides
Sa rändaks kui Ahasveer —
kuid üle loofuse, lõpu ja koide
ei vii lai ega kitsas tee.

Koolitöö on teoreetiline, kasvatus-
töö aga puht praktiline. Kasvatustöö
oma praktiisuse abil peab looma noore hinges terve ja loominguvõimelise kujutusilma, mis on ju kombinatoorse või loova fantaasia allikaks.

Sellest järgneb, et nende kahe suure inimkonna tuleviku määraja ülesannet ei saa panna koolile, kuna see paratamata kujuneks siis kunstlikuks.

Järelikult tuleb neid kahte tööd teostada lahuses, vastavas keskkonnas, kuid et mõlemal on ühtlane siht, inimese ettevalmistamine eluvõitlusele, siis peab nende töö toimuma koordineeritult ja üksteist täiendavalt.

Selle põhjendusega ongi koostatud noorte kogude skeem.

Kõige pealt peab noorte kasvatus olema mitte millegagi vähem järjekindel kui koolitöö.

Psühholoogilistest alustest on selge, et noore inimese keha ja vaim vajavad järjekindlat arendamist, alates hällist kuni täisealsuseni, kuni umbes 25 eluaastani, kusjuures küpsus-ikka jõudmine on kõige tarvilisem ja saatuslikum. See arendamise töö eeldab paratamatult järjekindlust.

Kui ma esimest korda 1926. a. sattusin Eestisse, ei võinud ma sugugi aimatagi, et teine minu retk välismaale on just samale maale. Mäletan, siis oli suvi ja Tallinnas lugesin ajalehti öösel ilma elektri valguseta, sest õõ ja päev olid ühtemoodi valged. Valged õõd viisid mu ääretusse vaimustusse, sest nende võlu tunda võib ainult kõike seda ise nähes ning läbi elades. Kõik oli mulle uus ja erakorraline, ja kui mulle midagi ei meeldinud, siis oli ainult sõit Eesti raudteel, sest Tallinnas vagunist välja tulles olin nagu tõeline etiooplane! Vaat, eestlased kütteks tarvitavad nende endi maal kaevatavat ja ümbertöötatavat materjali, mille nimetust ei mäleta ja mis tol korral peene tolmu näol kattis kõiki vaguni nurki.

Nüüd 13. dets. 1935. a. rong viis Tallinna poole Leedu Kirjanikkude Seltsi poolt saadetud „kirjandusliku meeskonna“: Ale Sidabraitē-Petrauskienē, Vytautas Alanta-Jakševičius'e, Antanas Miškinis'e ja nende sõnade autori. Sõitsime osa võtma eesti-leedu kirjandus-õhtust, mille korraldas kirjanduliku sektsiooni Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse juures.

Peaaegu alla kriipsutama, et eesti raudtee „rehabiliteeris“ end minu silmis täielikult: veduri korstnale oli päälle pandud nii täiuslikud filtrid, et rongis ei näinud ühtki tolmuühikut. Iseenesestki on selge, et Tallinna jõudmise valged ja puhtad nagu tallekesed.

Kaunasesse jätsime ilmastiku üle nulli, ühe sõnaga — sandi ilma. Tallinnas oli talv, külm, olgugi et lund oli näha ainult dekoratiivseks ehteks. Vaksalis olid meil vastas ÜENÜ Kirjandusrühma esindajad — Voldemar Vent ja Aleksei Dolgošev-Rannit (nende mõlemaga oli meil soe ja sõbralik kontakt kogu meie Tallinnas viibimise aja), meie lahke attaché hr. Čečeta Eestis ja veel paar reporteri-pildistajat. Meid asetati korterisse ühte parimast Tallinna hotellidest, Hotell Rooma, mis sel puhul oli kaunistatud leedu rahvuslipuga (meie lippudega oli kaunistatud ka Estonia teater, milles aset leidis kirj. õhtu).

Pärast reisi vähe end korraldades võtsime cinet sama võõrastemaja restoranis koos kahe eelmainitud noorkirjanikuga ja veel kahe tähtsa loova isikuga: Albert Kivikasega, tähtsa eesti romaania kirjanikuga, ja Juhan Jai-giga, produktiivse noorsoo kirjanikuga (tema on Gedimīnase ordu kavalier). Pärast

hommikueinet läksime ühes armsa Ventiga vaatama kunstinäitust ja linna ning samuti paari visiiti tegema.

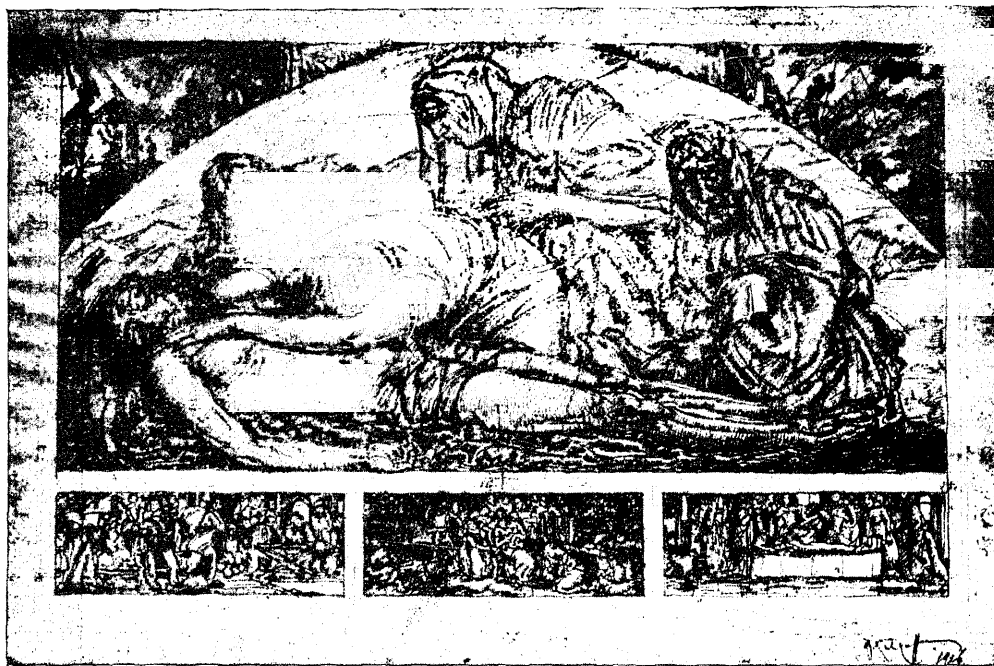
Sel puhul ütleme paar sõna eesti kultuuri-elu kohta. Lugu on nii, et eesti kirjanduse ja kultuuri sentrumiks ei ole mitte Tallinn nagu see mõnelegi võiks paista. Meie oleme harjunud arvama, et kogu kultuuri keskuseks peab olema päälinn, kus kõige intensiivsemalt võib tunduda riigi elu. Eestis on see natuke teisiti. Tallinn on kaubanduse ja tööstuse sentrum, suur sadam, siia on keskendatud kogu valitsemisaparaat, siin elab riigivarem ja ministrid. Kui teaduse ja kultuuri suureks valguselätkeks on Tartu. Säälin on vana ja teaduse ilmas kuulus ülikool, mille on enne sõda lõpetanud ka hulk tähtsaid leedulasi, eriti arste, säälin on koondatud ka suurem osa eesti muuseumi, elab suurem hulk tähtsaid eesti kirjanikke jne. jne. Selge on, et ei ole midagi imestada, kui see linn on Eesti mõistus ja hing, jättes Tallinnale samuti sugugi mitte vähe tähtsa sõdame ja kopsude funktsiooni (kui üldse kõneldes linnade funktsioonidest võib tarvitada sellist võrdlust).

Kuid sellest ei pea järeldama, nagu ei oleks Tallinnas mingit kultuurielu. On, ja isegi väga elav elu. Säälin, Tallinnas on väga kuulus Estonia teater, Tallinnas ilmub enamik suurtest ajalehtedest; lõpuks mitte väike arv kuulsaid eesti kirjanikke elab ka Tallinnas. Siin rühmitub ka kõige noorem eesti kirjanikkude generatsioon, kelle algatusel ning püüetel oli korraldatud ka ühine Eesti-Leedu kirjandusõhtu.

Sel puhul tähendan, et möödunud aastal Eesti elas läbi oma suure kultuurilise võidupüha: 400-aastase juubeli esimese eesti raamatu ilmumisest. Selle sündmuse pidulikule aktusele Tallinnas oli saabunud ka meie kirjanikkude delegatsioon: V. Putinas-Mykolaitis ja Liudas Gira. See oli esimene omavahe-line suhete sõlmimine kirjanikkude poolt.

Nüüd aga pöörame jälle tagasi nende nelja leedulase juure, kes Tallinna olid viinud võõra leedu sõna.

Maalide näitus, kuhu, nagu tähendasime, olime jõudnud, avaldas väga positiivset muljet. Ma ei nimeta siin kunstnikkude nimesid, sest need ei ütleks midagi neid esimest korda kuulvale lugejale. Teiselt poolt, ei või meie ka anda täielikku hinnangut (sest, nagu tä-

A. KULKOFF

„Piéta“

hendasime, kõik muuseumid on Tartus ning ka tähtis osa maalidest ja raidkujudest). Ja missugust hinnangut võibki anda maalikunsti harrastaja, kuid mitte elukutseline kunstnik? Nii ehk teisiti, aga mulje näitusest oli tugev. Ainult, kõneldes rahva kunsti osakonnast (ka niisugune oli) võime tähele panna värvide tuhmast kudumis- ja sõlmimistarvetes; meie kangaste värvid on palju „lõunamaalisemad“. Lõppude lõpuks, see polegi imestamisväärne, sest üks me ole eestlaste silmis lõunamaalased?

Sellega aga meie ennelõuna veel ei lõppenud. Vaatlesime ka turgu Estonia-teatri juures suurel väljakul, tegime paar visiiti (meie saadikule Eestis, tähtsale luuletajale Henrik Visnapuule, kes möödunud aastal külastas Kaunast, hr. Taklajale, eesti suurima ajalehe „Päevalehe“ toimetusliikmele); vaatlesime vanalinna nende haruldaset kaunite vanade müüridega, majadega ja tornidega, ühelt selliselt müürilt vaatasime Tallinna, mida kabelt või kolmelt poolt uhab meri.

Kõneldes Tallinna linnast, on tarvis tähendada, et see on enam-vähem Kaunase suurune linn (umbes 140.000 elanikku). Ainult Kaunasel on enam-vähem pikergune vorm, Tallinn aga on levinud külgedesse. Sellepärast sõites läbi linna, tuleb rännata suur tükk maad. Peale selle Tallinn on omapärane selle poolest, et tema moodsad ja uued linna-

osad asuvad äärtes, kesklinn aga on püsinud keskaegselt vanana. Kaunases on see otse ümberpöördult. Seda seletas mulle juba Kaunasesse jõudnuna üks Kaunases asuv eestlane, sest ma ise selle lühikese aja jooksul ei võinud aru saada ega eraldada äärelinna kesklinnast.

Lõunatasime esmajärgulises restoraanis, „Kuld Lõvis“ (väga romantiline keskaegne nimi, iseloomulik Tallinnale!) Peale kirjanikkude, kes meiega ühes olid hommikueinet sõõnud, võtsid lõunast osa Eesti Kirjanike Liidu esimees E. Hubel, II. Visnapuu ja luuletaja A. Adson.

Pärast lõunat olles vähe jalutanud mööda kauplusi ja ostnud oma sõpradele, kes jäänud Kaunasesse, väikesi kingitusi, läksime tagasi võõrastemajja, et valmistuda õhtule, mis pidi algama juba paari tunni pärast. Kuna kavatsesime, et igaüks meist ühe luuletise kannab ette eesti keeles, siis meie Miškini-sega eesti sõprade kaasabil hakkasime „repe-teerima“. Kahjuks osutus meie hääldamine niivõrd ebaõnnestunuks ja keel ise nii raskeks ja purematuks, et loobusime sellest kavatsusest. Ainukene inimene meie seas, kes luges oma teose eesti keeles, oli Alë Sidabraitë; (kui daami võis ta enesele lubada niisugust luksust).

Õhtu ise leidis aset Estonia-teatri Sinises

Liudas Girale

saalis. Saal ei ole mitte sugugi väike ja on kaunis; suures kontsertsaalis samal päeval oli ülemaaline eesti naiste kongress.

Saal, kus me lugesime, oli ehitud eesti ja leedu vappidega. Estraadi jalal seisis skautide valve eesti ja leedu lippudega.

Õhtu oli jaotatud kaheks osaks. Peale meie omade mõlemas osas lugesid oma teoseid ette noored eesti kirjanikud Ago Jõger, A. Dolgošev-Rannit ja Arvi Moor. Samuti oli lugu ka muusikaliste numbritega: laul, viiul ja čello.

Õhtul lausus sooje sõnu eesti suuremaid lüürika sambaid Henrik Visnapuu. Samuti lühikese ülevaate meie kirjandusest (õieti tema algusest noil vanul ajal) luges Juhan Jaik. Nii palju kui võis aru saada selles lühikeses loengus mainitud nimedest, ta ei olnud mitte väga täielik ega täpne, kuid autori hea tahe kõigiti õigustas neid puudusi, mis võis olla.

Meie ettekantavad palad olid sõnasõnal tõlgitud eesti keelde; samuti igalt ühelt üks luuletus tõlgitud eesti värssidesse. Kõiki meie teoseid eesti keeles kandis ette meisterlikult kuulus eesti näitleja Hugo Laur. Ainult Alë Sidabraitë julges oma teose ette kanda ise eesti keeli, ja peame imestama, saavutas hiigla edu. Suurt heakskiitu ning kõige valjumaid kiiduavaldusi saavutas V. Alantas (tema novelli *R o m a a n r a a d i o k a u d u* luges suurepäraselt ette mainitud Hugo Laur; autor ise kandis leedu keeles ette alguse). Rikkalikke ovatsioone põhjustas ka Ant. Miškinis'e Daina apie Lietuva (Laul Leedust), mida suurepäraselt interpreteeris samuti mainitud eesti näitleja.

Peab tähendama, et meile langes hirmus tänamatu ülesanne — lugeda oma teoseid leedu keeli kuulajaskonnale, kes ei mõista ühtki sõna meie keelest. Natukene hubasem oli lugeda programmi teises osas, kuna seda üle kanti Kaunasesse raadio kaudu. Sel viisil tundsi otsekohest, olgugi kauget, sidet meie armsa kodumaaga ja kõikide sinna jäänud omastega ja kirjanduse harrastajatega.

Pärast õhtut oli südamluk koosviibimine Kunstihoones.

Teisel päeval lahkusime. Ilusasti saadetuina jaamas, jätsime maha selle kauni keskaegse linna, mille vanade tornide ja müüride vahel kihutab elektri tramm ning kerkivad moodsad ehitused. Jätsime maha linna, kus ei näinud ühtki inetut daami või tütarlast, kuhu jäid südamlukult leedulasilis sõbralikud eesti südamed. Kuid lahkusime lootuses, et

*Häda neile, kes pühadust tallab. .
kuid kas armastus polegi see, —
ta on häbistet praegu, kuid talle
vaikselts palvetab vaene poeet . . .*

*Ah, ei keegi küll sellele tule,
miks su tööd rahude suund.
Aga naeratus lookleb ja sulab
sinu habemest kaunistet suul . . .*

*Miks kesk askeldusi ükskõikne
sinust hüljat kõik kaduv ja tuhk.
Sa, kes kuuled vaid südame hõikeid,
süütad mägedel põlema tuld.*

*Nagu vend ma koos sinuga vaimus,
sinust kullana leegitseb hing.
Ja see vangla, ehk keegi ei aima,
paelub võrratus häduses mind.*

*Meie vaiksete jutega seot:
su häätähtlik ja hellikas pilk,
vanaisade kangelasteod,
Leedu järvede hurmavaim pilt,
meie kurbused, rõõmudki meie,
meie võitlus ja töökas me maa, —
mille põldest ei kaunimaid leia,
mille metsi ei unusta' saa!*

*Ja võibolla, et kaugel kord ajal,
julmast võitlusest mälestus kui,
lendab vabadushingusest aet
sinust unustamatuse huik . . .*

*Ja austades kuulsat su nime, —
ajalennus ta püsima jääb, —
siis kalduvad kohal su riime
pojapoegade kullased pääd! . .*

Kogust „Poetae aeternum“ autori loal tõlkinud
ALEKSEI RANNIT

meie reis ei lähe mitte tulde, et sõlmitud kirjanduslikud ja isiklikud sidemed hakkavad idanema ja kannavad sajakordset lõikust.

Rong viib meid mööda Eesti metsade ja järvede ikka lähemale ja lähemale kodumaa piiridele. Juba ongi Valga, viimane eesti jaam. Jumalaga, kallis, sõbralik Eesti!

V. Sirijos Gira.
Ajakirjas „Jaunoi Lietuva“
(Noor Leedu) nr. 1. 1936.

Kui nende ridade kirjutajal oli au „Eesti Nooruse” 1935. a. oktoobri numbris kirjutada ÜENÜ Kirjandusrühma esimesest kohtamisest kuulsa leedu luuletaja Liudas Giraga, siis oli arvamusi, et suured lubadused, mis anti tollal teineteisele, jäävad siiski vaid lubadusteks. Kuid nüüd, kui juba peetud kaks Leedu-Eesti kirjandusõhtut — üks Tallinnas ja teine Kaunasest, peab avaldama imestust tehtud töö üle. Ja selles töös langeb jällegi lõviosa Liudas Girale, kuna meie poolt ei saa märkimata jätta Voldemar Vendi suuri teeneid.

Muljed, mis tõime Kaunasest, on erakordsed. Kui palju oli nähtud, kuulnud, läbi elatud! Kuid kogu hiilgav vastuvõtt (millest täpsema kirjelduse tõin „Päevalehes” nr. 53) jääb varju leedu kirjanike humaansuse, südamlikkuse ees. Ja see ei ole mitte ainult fraas.

Tahaksingi siin mõne reaga peatuda nende juures, kellega oli au ja juhus Kaunasest tutvuda ja pikemalt viibida koos.

Esmajoonelt — Liudas Gira. Ta on küll meie „vana” sõber, peamiselt küll suure kirjavahetuse kaudu, kuid palest palesse nägime teda pikemalt ainult Kaunasest. Tema kohta julgen ütelda: ta on inimene selle sõna kõrgemas mõttes. Sädelev ja põlev, tema valitud esprii kõidab oma erilise südamlikkusega. Midagi uut, originaalset, selle suure inimese kohta nagu ei saakski ütelda, sest

Lahkumisel Kaunasest

Seisavad vasakult: V. Bičiūnas, K. Binkis, K. Inčiūra, A. Rannit, V. S. Gira, L. Gira, V. Tikk, A. Miškinis.

liiga palju suuri vaimutegelasi on juba ta kohta sõna võtnud. „Tulitsevaks ja helisevaks, lendlevaks leedulaseks” nimetab teda suurim praegu elavaist vene luuletajaist K. D. Balmont. Kogu Liudas Gira elu tundub meeletu sööstuna hurmava otsinguil.

Ta päris huviga, mida tehakse praegu ÜENÜ-s, „Eesti Nooruses”, õhutas, julgustas, tõukas uutele ja uutele radadele. Selgus, et Leedus on 8 noorsooajakirja, kusjuures mitmed neist ilmuvad igal nädalal!

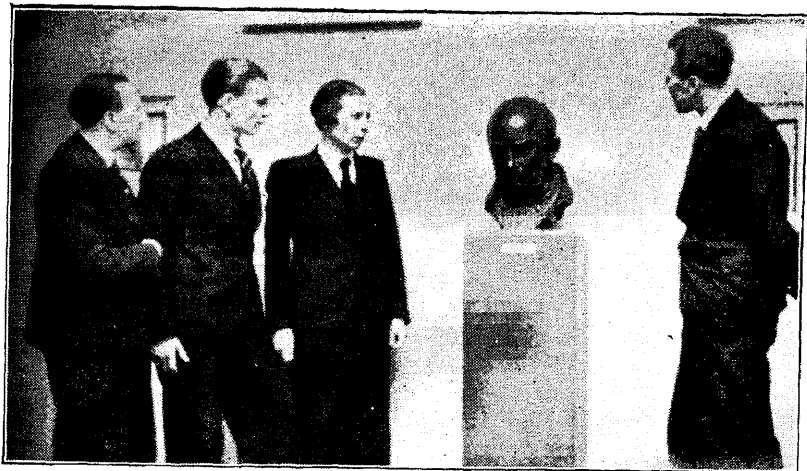
Liudas Gira kõrval huvitavamaks kujuks oli mu meelest samuti „E. N.” lugejaile tuttav silmapaistev luuletaja Petras Vaičiūnas. Nägime teda esmakordselt, kui ta istus estraadil laureaatide grupis kirjandusõhtul Riigiteatris. Eriti huvitav on tema pikade juustega raamitud nägu, — see on kannatuste ja läbielamuste maaling. Kui palju valustund õiglust, siirust, inimarmastust on selles! Hiljem nägime teda juba ligemalt, saime tuttavaiks, sõbruks. Käisime koos vaatamas maailmakuulsusega leedu kunstniku M. K. Čiurlionise nimelist galeriid. P. Vaičiūnas tahtis Ago Jõgerit jätta Kaunasest omale erakülaliseks kuuks ajaks, kuid see osutus võimatuks.

Kolmandaks Kaunase parnassi silmapaistevaks inimeseks on leedu moodse luule rajaja Kazis Binkis. Temast jääb kohe meelde „Dante profiil ja närvlik, lõikav pilk” (Eug. Skliaras „Kazis Binkisele”). Kazis Binkise väljapaistvaks omaduseks on ekspromtiline kõneoskus. Ta ei ole harilikke kõnemehe, kes püüavad mõjuda ülespuhutud fraasidega. Tema kõnes on midagi Majakovskyst: „sõnad kui terasest, tähed kui rauast!”

Kazis Binkise kirjandusliku aktsiooni „Nelja tuule” kaasvennaks on luuletaja Antanas Rimydis, kes toimetab kirjanduslikku nädallehte „Literatūros Maujienos”. Ta on samuti väga sümfaatne isikuna — žentleman ja humanist ning pääle kõige kirglik kalamees.

Eriti soojad mälestused on jäänud Liudas Gira pojast Vytautas Sirijos Girast, kes on võitnud omale tunnustust leedu luuletajate peres oma vormi (eriti rütmi) ja sarkastilise ellusuhtumisega. Inimesena pole ta aga selline nagu värssides — on südamlilik seltsimees ja sõber.

M. Čiruliouse galleriil:
Liudas Ģira, A. Rannit,
P. Vaičiunas ja
Ago Jöger.

Tema vanematest sulevendadest on märkimisväärsed nimekad poeedid (K. Binkise õpilased) Antanas Miškinis ja Jonas Kossu-Aleksandravičius.

Antanas Miškinis on üenülastele juba tuttav esimese Leedu-Eesti kirjandusõhtu kaudu, mille korraldas ÜENÜ Kirjandusrühm. Ta on suurepärase deklamaator ja on alati rõõmsalt häälestatud nagu tema luulegi.

J. Kossu-Aleksandravičiuse kohta ütleb Binkis, et ta on sama leedulastele, mis Aleksander Blokk venelastele. Ütleksin ta kohta: Dshingis-khani näo ja lapse hingega poeet. Oma varjunimegi „Kossu” on ta leiutand kummalisel teel viie neidise eesnimede esimesist tähist, keda ta armastatanud: Konstancija, Ona (Anna), Sofija, Saule (Päike) ja Ursula.

On jäänud unustamatuks kohang luuletaja Kazis Inčiuraga, kes on Kaunase ringhäälingu raadioonu. Meie sõprus algas sellega, et ühel hommikul ta täiesti tundmatuna helistas mulle hotelli: „Aleksi, oled sina, kas ma võin su poole tulla?”

Ja sellist kuldsehingelist siirust kohtasime igal sammul.

Teine Leedu-Eesti kirjandusõhtu toimus 17. veebruaril Kaunase Riigiteatris. Erilise pidulikkuse loomiseks oli ta ühendatud suure kirjandusliku aktusega, kus jagati aasta parimate raamatute autoreile preemiaid.

Saal ja rõdud olid puupüsti täis. Õhtut austas oma osavõtuga ka vabariigi president A. Smetona ja kõrgemad aukandjad, eesotsas peaminister J. Tubelisega. Kohal viibis ka meie saadik dr. Leppik koos paarikümne eestlastega, kes on koondunud Kaunase Eesti Seltsi ümber.

Avasõna ütles Leedu Kirjanike Liidu esimees prof. V. Mykolaitis-Putinas. Pikema kõnega esines haridusminister J. Tonkunas. Mõlemad töid meile tervitusi, andes ühtlasi ülevaate leedu mullusest kir-

jandustoodangust. Siis jagati preemiaid: proosa eest J. Simonaititēle, P. Cvirkaile, V. Tamulaitisele, luule eest: A. Miškinisele ja Petras Vaičiunasele.

Õhtu teise osa avas hoogse kõnega Kazis Binkis. Tema sõnus oli palju sooja Eesti aadressil. Sellele järgnes Ago Jögeri sõnavõtt. Ta ütles kokkuvõtlikult: meie pole tulnud siia demonstreerima eesti kirjanduse saavutusi, oleme tulnud tooma sõprust leedu kirjanikele ja rahvale.

Järgnes esinemisi nii meie kui ka leedulaste poolt. Esinevaid autoreid ettekandmisel filmiti.

Petras Vaičiunas luges värssides oma eks-prompttervitusse meile.

Meie esinemisest kirjutab valitsuse häälekandjas „Lietuvos Aidas’es” silmapaistev leedu kriitik Stepas Vykintas järgmist:

„Näitleja Kačinskas kandis ette suure arusaamisega ja hea diktsiooniga eesti tuntud poetessi Betti Alveri värsid „Hing”, „Aimus” ja „Kroonika”. Betti Alveri looming kannab ideelisuse pitsert, omab kalduvusi filosoofiasse, on rikas moodseilt kujudelt, nende omapärasusilt, eredailt värvidelt ja mõtete paradoksaalsuselt.

Tundega luges näitlejanna A. Sidabraitė Ago Jögeri värsid „Eelkevadisel ööl” ja „Kutsumusretk”. Selle poeedi värssides on tunda uusromantismi, suurt jõudu, uut ja jõulist patriotismi.

Aleksei Rannit esines terve rea värssidega — „Akna raamistuses” (luges K. Inčiura ja luuletusega Leedu motiivil. Rõõmustab, et poeet valdab leedu keelt ja ühe oma luuletuse kandis ette leedu keeles. Nee-
meni pildid ja Vilno lein Ranniti värsis meid tõsiselt rõõmustavad, näidates, et poeet on meie rahva südamlük sõber.

Poeedi loomingus on silmapaistvad: hingelikus, kujude ilu ja uudsus-värskus.

Haigestunud ja sel põhjusel puuduva Arvi

Hommikusöök Leedu Kirjanike Liidu ruumes.

Moori novell humoristlikus toonis „Kosjakäik” kanti ette näitleja J. Siparise poolt. Terve huumor, tähelepanelikkus, kirkad eesti maastikud ja elavad iseloomustavad inimesed teevad Moori teose omapäraseks, huvitavaks ja paeluvaks.

B. Alver, A. Jõger ja A. Rannit lugesid oma töid eesti keeles. Ilus keel, ettekandjate tunne ja sümpaatne diktsioon töid kuulajate sekka meeldiva tunde.” (Meie esinemisest kirjutasiid veel ajakirjad „Naujoi Romuva”, „Akademikas”, „Zidinys”, „Musu Kraštas”, ajalehed „Rytas”, „Zinios”, „Segodnja”, „Literaturos Naujiendos” jne.)

Meie esinemisi saatsid tormilised ovatsioonid. Betti Alverile annetati suur kimp-lilli.

Muusikalises osas esinesid menuga lauljannad: J. Augaitytê ja V. Jonuškaitê-Zaunienê. Viimane neist esitas suurepärase oskusega eesti laulu. Samuti hästi kandsid ette eesti laule A. Kutkus ja üliõpilaskoor.

Tähelepanu, mis osutati meile selle õhtuga ja ka igal pool mujal, oli tõsiselt liigutav. Seda austust tuleb mõista palju laiemas mõttes — meie isikud kui niisugused on siin õieti kõrvalise tähtsusega. Igal sammul kohtasime leedulasi, kes püüdsid meid veenda, et nad on vanad Eesti sõbrad. Kõikjal paluti tervitada „Eesti Noorust”. Vytautase Suure nimelise sõjamuuseumi juhataja major Šestauskas, väga sümpaatne härra, rääkis, et teenides tsariaegses vene armees, ta sõbrustand ainult eestlastega ja nii rääkisid ka veel vägagi paljud.

Vaatamata otse masendavale vene survele, mis oli Leedus palju karmim kui Eestis, vaatamata ebanormaalsele suhetele Poola ja Saksaga, leedulased on säilitanud impulsiivse, elava, südamliku rahva kaju. Ja kuna nad tunnevad suurt sümpaatiat Eesti vastu — siis seda tuleb eriti austata ja hinnata!

Nägemiseni — kolmanda Leedu-Eesti kirjandusõhtuni!

Eduard Vilde olematust romaanist

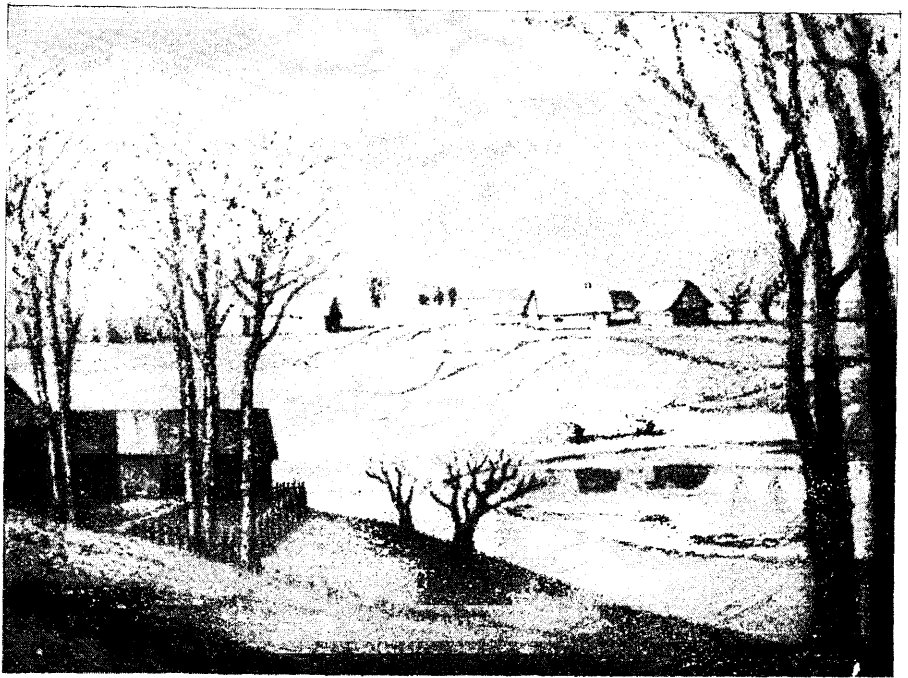
LINDA VILDE

See on romaan — nimega: Rahva sulased —, millest väike algus ilmus 1934. aasta algul „Loomingus”, kuna muu osa paberile panemata maeti autori kaasas Metsa kalmistule, peale mõne kava killukese, mis mulle tulnud suuliselt teatavaks.

„Rahva sulased” tahtis olla vabadussõjaraamaan, nagu neid neid palju kirjutatakse ning kavatsetakse. Tõuke selle tegemiseks sai

ta väärnähetest ja korralagedusest meie amet-asutustes — Tolliametis näiteks — ja loidusest publiku seas nende vastu. Siin pidid Vilde arvates appi tulema ka „hingeinse-nerid”.

Ja omalt poolt tahtis ta saata ühte meie ametkonda ametnikuna ühe suure idealisti, kelle nimi on Viherpuu, ja kes pidi „rahva sulastest” kasvatama rahva usaldusmehed

A. MURAKIN

„Viljandi maastik“

-naised, õhutama neis isamaa-armastust ja kohusetruudust, hävitama tuimust ja lodevust ning kuulutama kadu vihatud „moonakakompleksile“.

See idealist oli toonud oma suure idealismi vabadussõja puhastustulest. Oli võidelnud Võnnu all ja rübelenud muilgi rindel; oli maitsnud kõiki selle sõja õudusi, aga õndsusigi: oli olnud vahel säärases põrgus, kus sa ei usu enam midu oma olemasolu, kui „katsu ennast käega“, või nautinud hetki, „kus võimatu sai võimalikuks“.

Ja siis — tulles koju tuberkliitiga veres, aga ilutseva uudishimuga hinges nägema seda iseseisvat, rahvavalitsuslikku Eesti Vabariiki, kelle ta välja kiskunud kahe kõva käega peremehe ränga rusika alt, ohverdanud kõik, mis ellujäänu oli saanud ohverdada ja, teades, et paljud teised olid ohverdanud veel enam, ja eeldades oma vaba Eesti hellitatuna ja hoituna meie kõigi poolt — puhanud ja ravitud teataval määral, hakkab ta — seekord südame sõrmil — kabama oma taevasinist unelmatki (Eesti vaba riiki teadagi!), kas see ikka tõesti on olemas.

Ja nüüd tulevad pettumused: tema kallist kingist hoolitakse vähe. Vanad peremehed on läinud, kuid nende valitsuste kultiveeritud pahedest on jäänud juuri eestlase hinge, kust nooruke rahvavalitsus neid veel pole suutnud välja rookida, ja majanduskriisi sompus ilmastikus lööb umbrohi priskelt rohetama. Vabariik lastakse laostuma riigiametnike poolt. Viherpuu ei suuda neid korrale kutsuda —

Vilde ütleb Viherpuu olevat „päris ausa, kuid natuke naiivse inimese.“

Ma ei tea just kuivõrd naiivne oli Viherpuu, tean ainult, et ta vabadussõdurina arvas vabadussõja võitnud olevat jumalaüksi rindel, jättes tagala teened sootuks tähelepanemata, ja tahtis siis ka riigiametnikuna korralagedust riigis kaotada riigiametnikega üksi, kuni taipas, et tõkkeit teeb „tagala“ ja et sedagi peaks kohendama, kui ametniku õilistamine pidi õnnestuma.

Viherpuu nägi, et kuna tema ametnikult nõudis isamaale hoolt ja armu, see isamaa andis ametnikule vaid hirmu. Kui ametnik ei teinud kõike parimini, siis üteldi, ta ei tee midagi või teeb aina halba. Riigiametniku tööd kujutati umbes nagu rofi kröbistamist riigi nisusalve all. Ja selle vastu polnud teadagi muud teha kui palgad maha ja koosseisud kokku.

Nüüd otsib Viherpuu abi rahvasaadikuilt, seltskonnategelasilt ja avalikult arvamisel, kuid kehvade tulemustega. Kõikjal lokkab demagoogia, igal on toimetada oma talleke tahedale. Urjutajaid ta leiab hulganisti, armastusega appitulejaid seda vähem.

Nüüd jäävad vaid lahinguvennad: need peavad seisukorrast saama aru, need peavad aitama!

Kuid nendegi sekka sigineb kahtlasi küllalisi ja segaseid sõnelusi. Ja siis kukuvad meestel meeled mõirgama. Karjutakse „korruptsioon!“ ja otsitakse kõva käega peremeest seda kõrvaldama. Korruptsiooni rutatakse ravima kahekordse korruptsiooniga.

Ja siis jääb Viherpuu töö pooleli, sest tiisikusepisilased on jõudnud omaga lõpule.

Üks unustatud peatükk meie kultuuri- ja kirjanduseloos

R. PÖLDMÄE

Möödunud Raamatu-aasta puhul on meie kirjandusele omistatud rohkesti tähelepanu: ühelt poolt on püütud rahvale lähendada meie praegust kirjandust ja kirjanikku, teisest küljest laiendada meie mineviku lise kirjanduse tundmist. Sel puhul taletagem meelde ka üht mõjurikast rahvakirjanduse perioodi, mis on seni jäänud üheks vähemtuntuks, võib öelda — unustatud peatükiks meie vanemas kirjanduse- ja kultuuriloos. Mõtlen sellega vennastekoguduse kirjanduslikku tegevust 18. sajandi lõpupoolel ja 19. sajandi algul, mil ta moodustades ühe tähtsama vaimse haru meie talupoeglikus vähearenenud ühiskonnas.

Teatavasti tulid vennastekoguduse liikmed ehk herrnhuutlased meie maale 1720-dail aastail. Need lihtsad Saksamaa käsitöölised-jutlustajad vallutasid oma rahvaliku armuõpetusega peatselt eestlase südame. Kuid juba varakult oli neil puht-usuliste ülesannete kõrval kavas ka rahvahariduslikud suunitlused, toimetades trükki juba 1740-dail aastail, s. o. ühel ajal eestikeelse piibli ilmumisega, mitmesuguseid vaimulikke jutustusi ja oma koguduse erilisi laulu- ja õpetusraamatuid. — Ametlik kirikuvõim ja Vene valitsus lõpetasid aga selle hoogsalt alanud liikumise 1743. aastal, konfiskeerides ka herrnhuutliku suunaga kirjanduslikud teosed, nii et neist pole tänapäevani säilinud ühtki eksemplari; puudusid isegi teated nende kunagise olemasolu kohta. Alles möödunud aastal on nähtavale ilmunud mõned katkendid kadunud teostest.

Hiljem anti herrnhuutlastele uuesti tegevusvabadus, ja nad võitsid jälle rahva täielise poolehoidu. Eriti soodustas nende püüdeid Vene keiser Aleksander I möödunud sajandi esimesel veerandil. Nõnda vennastekogudus tõusis meie talurahva võimsamaks ühistrindevaks, mida mitmed Balti-Saksa ajaloolased peavad 1905. ja 1917. aastate mässuliste sündmuste eelkooliks. Talupoja iseteadvuse tõstmise kõrval vennastekogudus parandas ka ta elukombeid. Mõisniku majanduspoliitika laiaulatusliku viinavabrikute asutamise näol oli paiguti talupoja tõuganud liigjooksile, millega vennastekogudus astus teravasse võitlusse. Palvemajade ümbruses läksid kõrtsid pankrotti, mis sünnitas kohati

mõisnikele suurt ainelist kahju ja meelepaha. Elureeglite muutumine parandas ka talupoja ainelist olukorda, nii et herrnhuutlikud talupojad tõusid peatse't teistest omastugustest üle nii majandusliku jõukuse kui ka vaimse arenguastme poolest. Palvemajades korraldati nimelt peale palvetundide rahvale ka otseseid lugemise ja kirjutamise õppetunde, millest võtsid innukalt osa nii noored kui täiskasvanud eestlased, kuna kooliolud hakkasid paranema õieti alles möödunud sajandi keskpaigas.

Neil õppetundidel tarvitati lugemismaterjalliks eeskätt vennastekoguduse trükitud palve- ja lauluraamatuid, mis ilmusid läinud sajandi alguses õige mitmes väljaandes, vastavalt turu elavale nõudmisele. Nende autoriteks olid mitmel puhul ka eestlased, keda võib seega pidada varasemaiks omarahvusest kirjameesteks.

Kuid valitsevaile võimudele ei meeldinud aina kasvav vennastekogudus ja selle ideid levitav erikirjandus, kuna see ähvardas tunduvalt pastorite kindlat asendit valitsevas seisuslikus ühiskonnas. Osalt nende välisakistuste, osalt vennastekoguduse enda usukommete tõttu eelistati nende ringkondades käsikirjalisi jutlustekogusid, manitsuskirju ja korraldusi, mida läkitasid juhid kogudustesse, kus neid kopeeriti käsitsi ja saadeti edasi või jäeti endale põhiliseks lugemisvaraks. Neid käsikirju on Tartu arhiividesse üsna rohkesti kogutud, ja need moodustavad laialdase ainesitiku vennastekoguduse õpetussuundade uurimiseks.

Üksikute tähtsamate „veliste" surma puhul saadeti kogudustesse nende elulood, mis pidid teistele eeskujuna andma visaks usuvõitluseks. Saksa keelest tõlgitud võõraste tegelaste elulugude kõrval on säilinud ka mõned algupärased, mis valgustavad huvitavalt selleaegse talupoja vaimset arengustet ja eluprobleeme. Pärisorja eluraskusi kirjeldavad ka mitmesugused palvemajade aruanded, mis on läkitatud koguduste hoolekandjatele või teistele kogudustele mõne erilise sündmuse puhul. Ka isiklikud kirjavahetused vennastekoguduse liikmete vahel pakuvad huvitavaid andmeid meie kultuuriloole. Mõned neist on pääsnud ka trükki meie uuemates kirjanduse-ajalugudes.

Erilist tähelepanu vääriavad vennastekoguduse käsikirjalised lauluramatud, milles tõlgitud laulude kõrval leidub rohkesti ka rahva enda algupärast luuleloomingut. Need harrastused tutvustasid eestlasele lähemalt vaimulikku luulet ja selle vormilisi omadusi, aidates teisest küljest muidugi tugevasti kaasa meie omapärase rahvalaulu traditsiooni hävinemisele.

Mõnevõrra ilmalikku laadi kannavad vennastekoguduse misjoni-kirjeldused kaugeilt polaar- ja troopikamaadelt, tutvustades varakult meie esivanematele ka võõraid riike ja rahvaid. Kirjandusele tänapäevases mõttes lähenevad käsikirjalised, vagatseva kallakuga jutustused eeskujulike inimeste elukäigust, nende tagakiusamistest, õnnetustest ja ka rõõmudest. Eri liigi moodustavad n. n. apokriivalised jutustused, mis põlvnevad varasemaist kristluse sajandeist ja kirjeldavad laiemas ulatuses Uue Testamendi tähtsamaid tegelasi: Kristust, Neitsi Maarjat, apostleid, Nikodeemust, Pilatust jne. Kuna vennastekoguduse tegevus mitmeti sarnanes esimeste kristlaste võitlustega, siis ka mitmed algristikoguduse tagakiusamislood on olnud meie „velistele” meeldivaks lugemisvaraks.

Selle sisuliselt enamvähem vastuvõetava kirjanduse kõrval on paljud vennastekoguduse innustunud kirjaharrastajad haaranud ka mitmesuguse nõiduse kirjanduse, peamiselt n. n. „taevakirja” järele, mis töötasid vagadele inimestele anda peale hingeõndsuse ka abi maiste hädade vastu. Niisugused ja muudki usuliialdused viisid vennastekoguduse vaenujalale selleaegsete kultuuri-tegelastega, kes varem olid lootnud vennastekogudusest võrsuvat tõelist kultuurilist ärkamisaega pärisorjusest vabanevale talupojale.

Vennastekoguduse osa meie kultuuri- ja kirjanduseloos ei ole seni küllalt selgitatud

RIIGIVANEMA AUHIND PAREMALE VANAVARA-KOGUJALE

Eelmise aasta eeskujul on härra Riigivanem määranud ka käesolevaks iseseisvuspühaks rahalisi preemiaid meie paremaile vanavara-kogujaile üldsummas 250 krooni,

Arvestades eri kaastöölise saadetud materjali hulka, sisulist väärtust ja tehnilist külge, oleme jaganud preemiad järgmiselt:

I autasu (50 krooni) saab Paulopriit Voollaine, kes aastate jooksul on päästnud Lutsi eestlaste vanavara ja kogunud väärtuslikku materjali ka Latgale muu rahvastiku hulgast.

II autasu (30 krooni) saavad Emilie Poom Märjamaal, Helene Neumann Paides ja Selma Kutti Tartus.

ega vääriiselt hinnatud, seda osalt ka tõendusmaterjali puudumise tõttu. Alles viimasel ajal on hakatud koondama nende kirjanduse originaalseid dokumente, kuid needki katkendlikud materjalid ei suuda anda igakülgset pilti liikumise ulatusest ja mõjust meie rahva arengus. Nende ridade kirjutaja on juba pikemat aega Tartu ülikoolitöös seda ala uurinud. Oma töö lõpuleviimiseks pöördun käesolevate ridadega kõigi kultuurihuviliste poole linnas ja maal: vaa-daku igaüks järele oma ümbruses säilinud vanem kirjavara, vahest leidub selle hulgas ka vennastekoguduse käsikirju. Saadud materjalid palun lahkesti minule saata või vähemalt teatada nende olemasolu, et oleks võimalik tarbekorral kohalegi sõita. Eriti rohkesti peaks leiduma seesugust materjali Tartu- ja Võrumaal, teataval määral küll muudiski maakondades. Uurimistööle oleks tänuväärseks lisanduseks, kui märgitaks paaberile ka mitmesugused rahvamälestused vennastekoguduse varemaist tegevusaegadest. Vajaline oleks selgitada ka tähtsamate tegelaste elulugusid, kuna mõned neist on saanud omal ajal laiemalt tuttavaks (O. W. Masingu ajalehe kaastöölised Mäletu Jaan ja Kübara Jaan Räpinast, Kõrenduse Kaarel Maarja-Magdaleenast, siis huvitavate kirjade autor Kulli Jüri Kuusalu Koitjärvelt, suured kirjamehed Raadi Peeter Vasteliinast, Peeter Kool Kanepist ja paljud teised). Ka nende isikute otsesed järeletulijad ei peaks keelduma oma agarate esivanemate tegevuse igakülgsest selgitamisest.

Niisuguse kaastööga võib igaüks kaasa aidata väärtusliku uurimismaterjali päästmisele ja meie praeguse kultuuri hämarate celaegade selgitamisele. — Kaastöö palun läkitada minu nimele aadressil: Eesti Rahva Muuseum, Aia tän. 42, Tartu.

III autasu (20 krooni) saavad August Lisberg Martna khk., Arnold Kuusk Püha khk. ja Teodor Saar Kihnu saarel.

Ergutuspreemiaid 10 krooni saavad J. A. Reepärg Haljala khk., Marie Sarv Karksi-Nuias, Rudolf Einberg Kullamaa khk., Tõnu Võimula (Wiedemann) Tallinnas ja Allina Verlis läti korjanduste eest.

Ühtlasi avaldame oma suurimat tänu ka kõigile muile vanavarakogujaile ja palume tungivalt kaastööd Eesti Rahvaluule Arhiivile jätkata.

ERA kolleegiumi esimees: prof. W. Anderson.
ERA juhataja: O. Loorits.

LAUL NÄLJALE

Selle laulu pühendan ma näljale.

Ilus on tema, see punane nälgi! Kui armuke armastab ta mind, kui ori käib ta mu järele ja kui vaenlane, nii varitseb ta mu samme. Kus on tema, see punane noorpõlve nälgi! Kui armuke armastab ta mind, kui hell ema istub ta mu voodi ees ja kui ma nooruse rõõmukarikat tõstan, siis naerab ta ja pilgutab mulle silmi. Ja teada mina armastan ja talle ma laulan omad igatsevad, õhkavad laulud, — mu punasele elunäljale!

Nüüd pole meil veel armukadedust, nüüd on veel meie kirglikud suudlused üksteise päralt. Aga ma kardan, et kord teissugused ajad tulevad, mil mul on palju sõpru, kuid minu nälgi ei ole. Kui soolasambad, nii seisavad uued sõbrad mu ümber, ja hõbevaagnatel auravad road mu ees. Aga minu armastatud nälgi suudleb mind viimne kord ja läheb nuttes ja leinates kollasesse kõrbe, ning pisarad jooksevad ta sõrmede vahelt.

Ja kui mind need soolasambad, keda sõpradeks kutsutakse, ära on tüütanud, siis lähen ma kahetsedes ta järele, sirutan käed kõrve poole ja oigan:

„Tule tagasi, mu kallim, tule tagasi! Kas sa ei mäleta, kuis me nooruse aegadel üksteise kaenlas istudes suure nõgi-valge ilma üle naersime ja üksteist suudeldes surematuid laule laulsime? Tule tagasi, mu armsam, mu tulipunane nälgi!”

Aga tema vaatab kurvalt mu poole ja sosistab:

„Kuhu lähen ma, minu noorpõlve sõber? Need suured ohvrialtarid, need piiravad sind, ja ohvrisuits on su palge, mis kord vaimustusest helkis, tumedaks teinud. Kuis sünniksin ma sinuga nüüdiste sõprade seltsi?”

„Minu armas, minu kallis!” ringutan ma ahastuses käsi.

Kuid need lihunikud, kes mu lossi ees altaril ohverdamiseks loomi tapavad, panevad seda kuuldes kokku omad verised käed ja sosistavad pühal värinal:

„Jumalik laulik!”

Nii nemad sosistavad siis, kuna meie hõõguvatele armastuslauludele kord ainult punane šaakal kollases kõrves vastu ulus!

Kuid minu suur, vaimustusest lõõmav, loov ja sünnitav elu oleks siis ühes nende auhvritega ammugi juba põletatud.

Nüüd veel on meie kirglikud suudlused üksteise päralt, nüüd veel vaatame naerdes suurt nõgivalget ilma ja mina laulan oma laulu:

Ilus on mu noorpõlve elu-nälgi! Kui armuke armastab ta mind, kui ori käib ta mu järele ja kui vaenlane, nii varitseb ta mu samme.

HAAB

Sina, armas, kuis väristad sa ikka omi hõbedasi lehti! Kas palistagu koit pilvi või õhkugu valus eha, — ikka sa värised. Kas lõomaku kõik taeva päikesed või matku must surmaöö maad, — ikka värised sa. Sina armas, kui palju nukrust on peidet su otsatusse värinasse!

Ütle, kas kardad sa sügisõil? Kas on sul hirm süddames nagu minul, kui sügistuul lõõtsub ja talvine maru lööb? Kas tunned sa siis kõige kaduvuse ahastust nagu mina, kui vaskne kuu kumab üle jäise välja ning kõrgel laiub avaruse teras?

Näe, öitsend on kevad ja närtsimas suvi. Läind on linnud, lähen minagi. Võib olla, ei näe ma sind iialgi enam.

Kas pead sa midagi meeles? On's sul mälestusi?

Ma ei palu sinult palju: mõtle vahel minu päälle natukene. Ära unusta seda, kes enam iial sinu kombel ei või alata uut elu.

Tuleta mind meele, kui on varane kevad, kui sul on jälle noored lehed ja maa su ümber uuest' haljendab ning taevas on jälle sinine.

Tuleta meele seda, kes kord sind armastas enam kui inimesi. Kes pani tähele su lehti õrna värinat hommikuti ja õhtuti. Kes mõistis loodust, võib olla paremini kui iseenastki.

Mul oleks siis kergem minna ja musta mulla all magada.

ELTS VENTSEL

Sonett

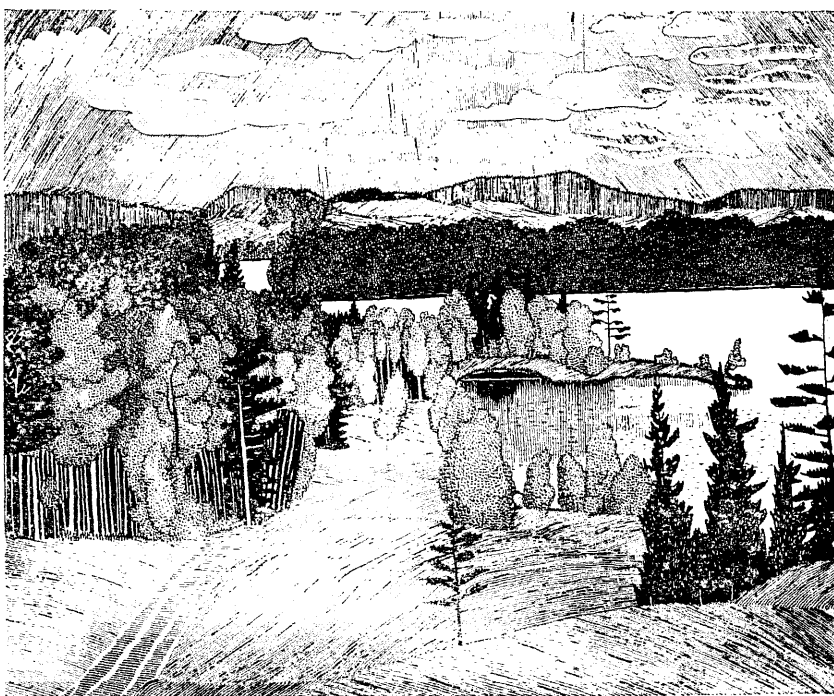
On maha jäetud valge härrasmaja:
Viilkatustele pesitsenud tuid,
Nahkhiired tubades. Ei keegi enam vaja
Neid ruume — tühjad, juba palju kuid.

Jasmiinid üle eland oma aja
Ja sirelid. All pargis väärispuid
Sööb kirves. Nõges peidab iga raja.
Kaarsildadest vaid püsti pleekind luid.

Ma äkki tunnen, kuidas lendab mööda
Aeg — suur ja võimsatiivuline lind —
Ja riivab jäise hingusega mind.

Kas varsi minule ei kella lööda?
Ah, olen nukrameelne ning kurb.
... Näe, nibueole pakatanud urb!

P. LIIVAK
„Maastik“

HENDRIK ADAMSON

Aardejahil

Lõhkend lilli seebimullid,
puhend puude õitevaht,
veeretab õõ udurulli,
kustub kurvalt päevatäht,
hõõgub vaevu mõni narmas
paksus pimedike parmas.

Surnuvait on hiied, salad,
kurvad nagu kalmistud;
hüppab elu ummisjalu,
haud tall' vastne valmistet,
kuhu seot silmi tuigub;
sinna langeb, surma suigub.

Varjud vaevu koomatavad,
nagu uned unedes,
mida teevad, toimetavad
tunnil sel, jääb tumedaks,
ent neid siia-sinna sõelub,
tihkelt läbi metsa nõelub.

Sähvib sabu, sarvi, sõrgu,
klähvib kähe koerakoon,
läheb valla päris põrgu,
lõikab taevast tulejoon:
vedaja säääl vinnab taaka,
ruttab koju, aidalakka.

Ristteel tammub mees ja sini
huuli vile viserdab.

„Kes see kuuest kahmas kinni,”
hirmust hull ta kisendab
ja siis, pole enam aega
ega tuju ümber kaeda.

Kivid, kännud, kraavid, loigud,
kõik on puhas postitee.
Kes too taamal salus soigus?
Mõkitus kust kostis see?
„Jäägu tont ja tema vara,
pääseks vaid,” on mõte ara.

Vaata, vaata: valgust vilksas
pisut põõsast pimedast,
kuula: nagu miski tilksas,
on see aga ime vast,
leiad viimaks rahaugu,
rikastud nii ühe paugu.

Ent ei ole kurjal edu
ühegi ta konksuga:
mees vaid kodu poole ledub,
ainsa neelaks lonksuga
alla tee, mis minna vaja,
jätaks taha surmaraja.

Sahinaid ta ümber ristleb
tumedate tiibade,
pilke piikidena pistleb.
käsi võngub viibates,
käsi, millelt kuld ja veri
külvub nagu langeks teri.

Näe, see lumm kõik lakkab äkki,
hämmastuses hoomab mees,
et ju tõuseb kodumäkke,
värav vallaneb ta ees,
haarab kinni kallim käsi.
„Kus nii kaua hilja käisid?”

RÕÖMUS NAERATUS

HASSE ZETTERSTRÖM

Sain hiljuti raamatukese „Hügieeniline hommikutualett“ kelleltki sanitaarnõunikult Sperlingilt.

Raamatuke kirjeldas uut võimlemissüsteemi, mille eelistusväärne paremus oli see, et kõik liigutused tehakse voodis lamades, kohe pärast ärkamist. Mingit jooksmist, mingit venitamist puudel, mingeid hüppeid jne.; sest kõige sellega saame ju tänapäev vaevalt hakkama. Nüüd eelistame võimlemist lamades, ja mõne aastaga oleme loodetavasti nii kaugel, et piirdume ainult kõiksuguste liigutuste kujutlemisega, ning juba sellestki kosume.

Sanitaarnõuniku Sperlingi süsteemi haripunktiks oli harjutus, mis seni võimlemises tundmatu:

„Oled süsteemi voodis läbi teinud, siis tõuse üles, mine peegli ette ja tee rõõmus nägu. Püsi sama näoga kogu päev, juhtugu mis tahes!“

Kui olin selle paragrahvi kaks korda läbi uurinud, sain aru, et ta rohkem väärt oli, kui kõik liigutused kokku. Kes rõõmus, see on ka terve, ning rõõmus võib ju olla — kui otsustatakse olla.

Nii otsustasin olla rõõmus. Tõmbasin suu naerule, loomulikule naerule, mis veetlev ja meeldiv, ning ma pühkisin maha kortsu silmade vahelt.

Mul sugenes näoilme, nagu oleksin ma suure loosi võitnud ehk nagu oleks mu sõber — mitte võitnud. Täiki aja järele tundus näos pingutust, kuid pidasin vastu, ning astusin sõbralise naeratuse ja rõõmsate silmadega einelauda.

Mu perekond oli täiel arvul koos. Pojad togisid üksteist narrides jalgadega laua all, abikaasa määris parajasti võid leivale tütre jaoks, kes toolil seisis ja praegu tassi šokolaadi ümber liikkas.

Hoidsin sõbralise maski alles. Imestunult vaatas abikaasa mulle otsa ja ütles:

„Sul nii kentsakas nägu, kas tervis paha või?“

„Kõige parem,“ vastasin ja naeratasin nõiduvalt.

Pojad vaatasid mulle otsa ja tütar vaatas mulle otsa, ja nende silmad laienesid imestusest — sarnast hommikutuju polnud nad

isa juures veel näinud. Täiki aja pärast lausus abikaasa:

„Täna tuleb gaasimees. Kokku 56 krooni.“

„Ma unistan gaasimeestest, ja 56 krooni on odav.“

Abikaasa kahvatas. See oli talle uudis. Ruttu lisas ta juure: „Ja siis tuleb mul maksta rätsepale 130 krooni.“

„Muidugi tuleb. Igatsesin juba selleks sulle raha anda.“

Einetasime üldises rõõmutujus, ja kui minema läksin, saatis mind perekond hurraahüüetega trepist alla.

Astusin trammile, et kontorisse sõita. Vagun hakkas rõõmust särama, kui sisse astusin.

Üks vana tuttav, keda terved aastad polnud näinud, tuli sisse ja istus minu kõrvale.

„Tere — tere, kuidas läheb? Sul ju niisugune rõõmus nägu ees; midagi naljakat juhtunud?“

„Ei noh,“ vastasin, „võib ju rõõmsa näo teha, ilma et rõõmus ollakse.“

„Nii neh, seda pole veel kuulnud.“

„Jah,“ laususin, „on ju ka inimesi, kellel intelligent nägu, ilma et nad seda oleksid.“

Mu vana tuttav nõksatas kokku ja tähendas:

„Ära nüüd katsu teravmeelne olla! See hoop pidi küll mind tabama?“

„Ma pole millalgi kinnitanud, et sul intelligent nägu on,“ sõnasin ja naeratasin sama sõbraliselt nagu ennegi.

Sõber astus maha.

Kohe minu vastas istus noor daam. Ta oli üliarmas. Vaatasin talle otsa oma särava naeratusega, ning ta punastas sügavasti. Vahtisin talle püsivalt otsa, kuni härra ta kõrval küsis:

„Kas sa tunnud seda isandat, Anna?“

„Ei,“ vastas Anna.

„Siis on ju tema poolt suur häbematus haavata tundmatut daami.“

Tõusin üles ja lahkusin trammilt, sest ei tahtnud tüli norida.

Peatuskohal seisis mu tädi. Ta parem käsi oli mähises ning ta näis haiglane olevat.

„Kuidas läheb?“ küsisin.

„Kuidas ta läheb!“ vastas tädi. „Kukkusin redelilt ja murdsin kae ning tahan nüüd kliinikusse! Pealegi pole selle juures midagi naerda!“

„Ma ei naeragi ju, tädi,“ laususin, „ma

VÄLISKAAS TÖÖLISI

Boris A. Pilnyak

Boris Andrejevits Pilnyak (Vogan) sündis 1894. aastal Kesk-Venes, kus ta isa, saksa kolonist, oli loomaarstiks. 1913. aastal lõpetas ta Nišni Novgorodis reaalkooli, 1920 aastal Moskva Kaubanduse Instituudi. Ilma sõjast ja revolutsioonist Pilnyak tegelikult osa ei võtnud, elades Moskva taga Kolomnas, pühendudes kirjanduslikule loomingule. Hiljem tegutses elukutselise kirjanikuna, kuuludes revolutsiooni algaastail n. n. „kaas-teelaste“ rühma, kus oli pikemat aega toonin-andjaks. Pilnyak on palju reisinud Euroopas, Põhja Ameerikas ja Aasias, veel praegu on reisimiskirg lahutamatu osa ta iseloomust. Eestit on ta kaks korda külastanud, neist viimast korda 1934. aasta varasüvel Kirjanike Liidu külalisena. Tallinnas areneb samuti ta jutustuse „Ema — võõrasmana“ sündmustik.

Kirjutama hakkas Pilnyak juba üheksa-aastaselt, esimene teos ilmus tal trükist 1909. aastal, esimene raamat novellikoguna aga 1919. aastal. Viimastest väljaarenenud romaan „Alasti aasta“ tõi talle kirjandusliku nime ja kuulsuse.

Pilnyaki anne arenes välja sümbolismi mõju all, kus lihtsat, selget ja kõigile arusaadavat väljendusviisi peeti patuks kirjandusliku vormi vastu. Selle tõttu oli temagi väljendusviis keerukas, ebamäärane, lause otsitult rütmiline, kiilunditega, väljamõeldud sõnadega, meelega segaseks tehtud, paiguti katkendlik ja hüplev. Olles tugeva üldinimliku kallakuga, kuuludes traditsioonidelt oma varasemas loomingus ühte rühma I. Bunini ja B. Zaitseviga ei suuda kirjanik täielikult

naeratelen. Mul on rõõmus nägu. Oleks meil kõigil natuke rõõmsamad näod, siis oleks ka kõik siin ilmas palju parem. Kui sinul näiteks, tädi, nüüd rõõmus nägu oleks, ei teeks käsi sulle nii palju valu.”

„Kui alles väike olid, ütlesin juba su emale, et sust narakas välja tuleb, ja nüüd näen, et mul õigus oli. Katsu, et minema saad!”

Läksin oma kontorisse. Kui ooteruumi astusin, istus seal kolm inimest, kes soovitusi tahtsid, kuusteist, kelle käsikirjad pidin läbi vaatama, kaheksa, kes mind lõunale palusid, ja kaks, kes mult raha laenata tahtsid.

Peatusin uksele, ja ühe pauguga tekkis mulle endine, tõsine nägu, ning kuulutasin valju häälega:

„Isiklik vastuvõtt jääb täna ära!”

Siis astusin oma erakontorisse ja kirjutasin sanitaarnõunikule Sperlingile, et ta uus võimlemissüsteem rõõmsa naeratusega kuhugi ei kõlba. Vähemalt mitte äriinimestele,

juurduda ega sulada ühte muutunud ilma-korraga. Ühelt poolt on ta vaimustet elukorralduse julgest eksperimendist ja ülesehituse hoost, teisalt protesteerib temas inimene klassiteadlikult kitsa, rationaliseeritud ja mehhaniseeritud olukorra vastu. 1929. aastal väljaspool Nõukogude Venet ilmunud teos „Punane puu” tekitas seal isegi meelepaha tormi, kuna leiti, et see on paskville Nõukogude korrale. Alles romaani „Volga suubub Kaspia merre” (1930) ilmumisel, leiti, et kirjanik on end parandanud ja pöördunud tagasi Nõukogude tõelikkuse kujutamisele. Sellele järgnevas Ameerika romaanis „O Key” kirjanik kujutab kapitalistliku Ameerika palet juba täiesti Nõukogude vaatevinklist, astudes üldinimliku objektiivsuse platvormilt parteilise subjektiivsuse platvormile. Pilnyaki loomingus, alates juba esimestest teostest torkab silma teatud kindlusetuse, juurdumatuse, otsingute mulje.

Tundes hästi intelligentsi ja selle väikekodanluse elu, kes elab peamiselt kõhuhuvi-dest ja klatšist ning kujutades seda erakordse grotesksusega, on talle seesmiselt võõrad nahkkuubedes julmad ja energilised uue elu ehitajad. Viimastes meeldib talle peamiselt energia, revolutsiooni ennast tõlgitseb ta kui talupoegliku ürgvaimu tõusu, rahvuslike aluste maksvusele pääsu. Revolutsioon on temale lumetuisk, loodusjõudude võitlus, mille kaootlikkuses on raske eraldada positiivset negatiivset, kuid mill viisil astub Venemaa jälle omaeste teele, mis talle määratud.

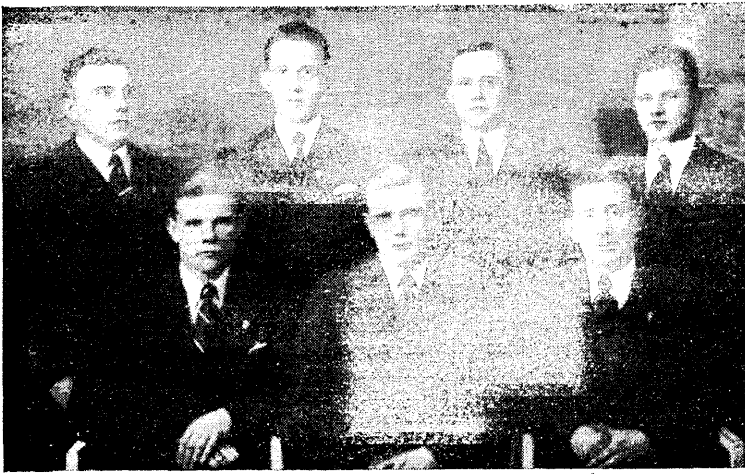
Hiljem vallutat Nõukogude ülesehitavast tööinnust — „Viisaastakust” propageerib Pilnyak masina ülesehitavat võidukäiku, tugevat isiksust, tugeva tahhte võitu instinktide ja tunnete üle.

Mingi loomulik kaugenägelikkus siiski sunnib teda tundma hirmu masina järjest kasvava võimu üle, tundes uue ülesehitamise vajadust, tekib temas kahtlus, kas siiski ei oleks saanud läbi ilma nii paljude veriste ohvriteta. Pilnyaki teoste stiilis peegeldub vastu ta otsingute kaootilisus. Isegi ta keeles reaalselt täpsed väljendused, kohalik murrak ja kõneviis põimuvad ühte täiesti uute tundmata sõnadega, lausetega, mis on ehitet üles väljaspool igasuguseid lauseehituse reegleid.

Pilnyaki teostest tähtsamad on: „Alasti aasta”, „Kolmas päälinn”, „Ema-võõrasema”, „Suur süda”, „Masinad ja hundid”, „Jaapani päikese jutud”, „Vana maja”, „Volga suubub Kaspia merre”, „O Key”, „Kivid ja juured”. Eesti keeles on B. Pilnyakilt ilmanud jutustus „Grego — Tramontaan” 1934 aastal Ed. Hubeli tõlkes.

Nikolai Liliev

Sünd. 1885. a. Bulgaarias Stara-Zagora's, lõpetanud kaubanduskooli Svištov'is (Свищовъ), mille lõpetamise järgi saab välisstipendiumi

ÜENU Tartu osakonna juhatus 1936.

Istuvad vasakult: K. Järv, F. Mauer A, Lotamõis. Seisavad: A. Laanessaar, R. Sepp, O. Eber, K. Rodimaa.

ning lõpetab kaubandusakadeemia Pariisis. Peale oma hariduse lõpetamist on kooliõpetajaks Sofias ning Svištovis kaubandusgümnaasiumes. Hiljem Varna kaubanduskoda saadab ta Viini ja Müncheni ülesandega koostada üht kaubanduslikku bibliograafiat. A. 1927–28 on Liliev dramaturgiks Sofias Rahvusteatri (Narognaja teatr), kus ta erilist rõhku paneb bulgaaria keele ilule ja puhtusele nii alupäraseis kui tõlkenäidendeis. Kaks viimast aastat — 1932–34 — on L. olnud õpetajaks Varnas kaubandusgümnaasiumis.

On avaldanud kaks luulekogu: „Птици въ нощта“ (Linnud öösel) 1915, „Лунии петна“ (Kuu laigud) 1920.

*

Lilievi luules puudub igasugune pretensiooniline filosoofiline mõtiskelu, püüdnud prohvete-likeks nägemusiks, sotsiaalne mässuvaim, isegi tahe elada ning rõõmu tunda.

Temas heli ja värvi võlu paneb värisema kõike armastava hinge, mis ei mässa, ei karju, vaid ainult vaikselt ja lootusetult õhkab, väriseb ning palvetab. Sest ta tunneb enese määratud olevat teise maailma jaoks, kus elatakse ilma liha ja vereta — vaid ainult keerubimlikus süütuses. See nähtub ka tema luuletuskogude tiitlite valikus: „Linnud öösel“ ning „Kuu laigud“. Mitte juhuslikult ei eelista L. ööd päevale, kuud päikesele. Öö ei veetle teda ainult oma saladusliku luulega, pooltoonide fantastikaga ning tüürkese valgusvõluga. Öö pimeduses ja vaikuses tunneb ta kõige selgemini oma orvu südame kaeblikku hüüdu ning näeb kummitust oma enese maailmast ja jääkülmast üksildusest.

Üksildus ja nukrus, see on mida L. instinktiivselt otsib ning leiab öö surnu vaikuses ning kuu saladuslikus tõusus.

L. kurbuse allikaks ei ole mitte tema elukäigu välispidine muutlikkus, ka mitte teadvus maailma kurjusest, vaid ta hinge traagilises tundelikkuses, milles kajastub ääretu rõõmu ja mure maailm, ilma et luuletaja võiks end selles ära tunda.

Omas koguulatuses L. liürika kõlab kui laul, mis alguses kaasa haarab oma südamliku soojusega, hiljem muutub katkendlikuks crescendoks ning siis kord paisub rahutuks ja heitlikuks müraks, kord vaibub ning kaob

udusse ning kaosesse, ning helisema jääb ainult üks resignatsioonile kutsuv refrään.

On laule, milles L. nagu maha raputaks enesest oma enese mina soomuse, painajalikkude mõistatuste maailma, ning andub vaikselt välismaailma vaatlemisele — mis temale kõige lähemal, oma kodumaa looduse avarustesse.

Neis lauludes, milles ülistatakse „kodusid avarusi“, „kuldkört“, „lõpmatuid viljavälju“ ning „rahulikku rukkilõikajat“ ja milles „emakest kodumaad“ maalitakse „kroonitud kuningannana“ või „valitud mõrsjana“ oma „noore rahva“ poolt: neis lauludes tundub selgust, rahu ja kõige armastust — ja päev on vaikne ja ilus nagu öö, ja öö on taltas ja tasane nagu päev.

See kõik on nagu ilus uni ning kestab nii kaua, kuni silmapiirile ilmub linna siluett ja „siniselt mäelt“ tagasi pörkab „nooruse ja armastuse hüüd“, mis lahti kisub isiklikkude mälestuste värvad ning korruga tungib värssi igatsus ning tumedad varjud.

Areng luulekogust „Птици въ нощта“ luulekoguni „Лунии петна“ ei näita mingit olulist selginemist L. hinges ega tema luules.

Neis epohaalseis luulekogudes leidub luuletisi, milles poeet tunneb enese olevat „maa lapsena“ (синъ на полето), maailma rakukesena. Neis tundub meeoleulu selgust ja sügavust, ilma et oleks kannatanud värsi musikaalsus ning piltide toredus.

On aga ka teisi, kus L. end tunneb erimaailmana selles maailmas, pöörab sellele omad pilgud ning upub rusuvasse väljapääsmatusse.

Selle lootusetuse ning väljapääsematusse üle hõljub siiski inglipuhtust, mis avaldub ka õrnalt „valgeis lilledes“, „valgeis luikedes“, „valgeis südameis“, „valgeis lainetes“ ja misugust luulet ei ole meil (s. o. Bulgaarias) keegi veel ületanud.

Meil ei ole teist luuletajat ning tugeva ja kindla muusikatundmisega värsis ning sõnade südametundmisega.

L. on teadlik vormi viljeldaja. On mulje, et iga sõna, enne kui ta saab avalikkuse omanduseks, L. enne armastab oma hinges veel sõna eos olles; ta on läbi elatud mitte loogilise mõistena, vaid muusikalise väärtusena.

ÜENÜ Tartu osakonna 15. aastapäevaks

Möödunud viisteist aastat. Polnud see aeg kerge ega muretu. Võitlus ilusa ja kõrge eest pole olnud millalgi kerge, vaid alati seotud suurte raskustega. Seda ilusam on aga võitlus ja kustumatud mälestused kõigist saavutustest. Saavutused ja mälestused möödunud aegadest tiivustagu meid. Nad olgu aluspinnaks järgnevaile võitlusile!

Mälestused ja saavutised ühendagu ja vaimustagu meid. Tänutuli, mida kanname enestes osakonna tähispäeval sõpruse sümbolina, viigu meid vastu ühisele edule!

FERDINAND MAUER
ÜENÜ Tartu osakonna esimees

Ülevaade Tartu osak. 15. a. tegevusest.

ÜENÜ Tartu osakonna segakoor.

27., 28. ja 29. märtsil pühitseb ÜENÜ Tartu osakond oma 15-dat aastapäeva. 15 aastat pole iseenesest kuigi pikk, ent siiski ometi pikk küllalt selleks, et tagasi vaadata tehtud tööle ja säält ammutada uut hoogu ja jõudu edaspidiseks tööks.

Tartu osak. asutati 16. märtsil 1921. aastal tolleagesete Tartu ülikoolis õppivate Tallinna

noorte poolt, kes olid ligilähedalt seotud vastasut. ÜENÜ-ga. Tartu osak. esimese juhatuse esimehe abi G. Härm oli ÜENÜ keskjuhatuse esimees ja Tartu osak. kirjatöömaja J. Veide oli Tallinna osakonna esimees. Tartu osak. asutamisel pandi suuri lootusi — Tartu osak. pidi saama Lõuna-Eesti noorte organiseerimise keskuseks. Mainitud mõte on läbinud kogu

15-ne aasta tegevust. Kord täituski mainitud mõte — osak. juurde asut. Tartu organiseeriv keskkoh — kes ka mitmed osakonnad Lõuna-Eestis asutas ja sõprussidemeid osakondade vahel tihendas. Osakondade passiivsus keskkohta vastu viis keskkohta tegevuse hingusele. Likvideeritud ta siiski pole, on olemas pitsat, koosolekute protokollid raamat j. m. Nüüd juba mitmendat aastat on osak. juhatus võtnud tegevuskavasse selle elustamise, millise kavatsuse praegune osakonna juhatus loodab peatselt teostada.

Muide on olnud osak. tegevuses tõusu ning määna ajajärke. Kord on olnud osak. oma tippsaavutisel — eksisteerivad muusika, laulu, male, spordi ja teised harud, kord langeb aga see, andes teed loidusele ja tegevusetusele. Raskemaks ajajärguks osakonnal oli 1927. aasta, millal isegi osak. likvideerimise küsimus üles võeti. Kriisi ajaks oli ka 1934. aasta lõpp ja 1935. aasta algus. 1935. aasta algul asus juhtima uus juhatus, kes on suutnud osak. langemise tendentsi kaotada ja tegevuse viia tõusu poole, on suutnud paeluda noorte huvisid osak. vastu ja on leidnud kontakti liikmeskonnaga, mis oli kadumas. Aasta lõpuni kestis endiste aktiivliikmete vahetus noorliikmetega, eesotsas hr. R. Ritsinguga. Osak. 15. aastapäeval on osakond tõusu teel. Varem, enne hr. R. Ritsing'ut, koore juhatanud hr. Ed. Kõomägi juhatusel on mees- ja segakoorist hahitunud passiivsus. loidus,

lahkarvamised uute töötajate noorte arvel, Osakonnas eksisteerivad veel naisharu, hiljuti ellukutsutud keelpillide orkester ja spordiklubi, mis küll mingit elumärki möödunud aastal ei andnud, kuid mida osak. juhatus tahab elustada.

6. märtsil elustus osak. kultuurnõukogu, mis varem tegutsenud, kuid mille tegevus hiljem oli vaibunud.

Osakonna juures on jõuk noorsoolasi, kes lavastavad osak. peoõhtutel näidendeid, kindlat näitetruppi siiski pole.

Suuremaiks tulevikukavatsusiks on osak. kitsapiiriline tegevus viia laulatuslikumale alusele, et osak. suudaks rahuldada nii paljude noorte huve ja elustada mainitud Tartu organiseeriv keskkohat.

Juhatusse kuuluvad teistkordselt valitud esimees F. Mauer, laekur K. Rodimaa, kirjatöömataja abi R. Sepp ja arhiivar A. Laanesaar, uutest K. Järv — abiesimees, kirjatöömataja A. Lotamois, laekuri abi O. Eber.

Oma 15-aastaselt teetähtselt võib osak. rahuldusega tagasi vaadata tehtud tööle. Pole saavutatud küll materjaalseid väärtusi, kuid 15 aastat viljelda kultuurhariduslikke sihte — see väärib tunnustust.

15. aastapäeval ühinegu Tartu noorsoolastel minevik ja olevik ühiseks iluelamuseks. Jäägu osak. 15 aasta pidustuspäevad kauniteks, helgeteks päevadeks kõigile endisile ja praegusile noorsoolasele!

Teateid ÜENÜ osak. ja nende tegevusharudelt

ÜENÜTO skautide rühma tegevus on olnud innukas. On võetud osa maleva kergejõustiku võistlustest, saavutades teise koha. RA korjandusest ja aktustest osavõtuga omandati auhinnana kaks köidet „Kalevipoega“. Skaudid aitasid kaasa ka Eesti-Leedu kirjandusõhtu nägusaks kordaminekuks.

Kuna ÜENÜTO skautide juht Lövend vabanes kaitsevääst, muutub tegevus üha energilisemaks. Harjutatakse sihtvõimlemist suviseks võistlusiks, valmistatakse mudellennukeid jne. jne. Päevakorral on ka rühma lipu muretsemine, kuna tahetakse väärikalt võtta osa suurlaagrast.

Rühma kõvem skaut Raadik on Soomes võistlemas, kus olevat edukas.

Ennastsalgava hoollega tehakse tööd Laanemetsa osakonnas. Ja töö saavutab ka väärika tasu. Nii tõi 9. veebr. korraldatud esietendus „Luhtunud talu — popsi õnn“ halvale ilmale vaatamata arvuka pere pealtvaatajaid. Nimetatud näidendi autoriks on osakonna liige. Lavastasid nrs! nrs! F. Kõiv ja K. Vallner. Mäng jättis igati hea mulje ja leidis publikus sooja poolehoidu. Näi-

teharu ongi intensiivsemaid tegevusharusid osakonnas.

Nrs! nrs! otsustasid ka tulla vastu Laanemetsa koguduse palvele ja toetada mälestustahvli muretsemist seltskonnategelastele, kes hukati Laanemetsas 1905. aastal karistussalkade poolt.

Rõõmuga võib mainida ka liikmeskonna kasvamist.

ÜENÜ X ringkond korraldas 2. märtsil s. a. ühise nõupidamise osakondade juhatusete esindajate vahel Lullikatkul. Tulnud oli 14 esindajat. Otsustati korraldada 16. ja 17. mail koos Keskjuhatusel poolt algatatud kursustega — õieti nende lõpul — ÜENÜ mõtte levitamiseks laiematele hulkadele propagandakõne ja ühine hää eeskavaga pidu, kus esitatakse ühendatud laulukooridelt laule, massdeklamatsioone, rahvatantse jne. Avaldati mõtteid, et tuleks senisest sagedamini korraldada ühiseid nõupidamisi, mis muudaksid ÜENÜ tegevust enam intensiivsemaks ja veelgi sisulis-kultuursemaks. Suhtuti pooldavalt ühise vanemate nõukogu loomise võimalusisse. Kord aastast tuleksid siis kõik

ringk. osak. juhatused kokku aruannete ja töökavadega ja vaeksid koos aasta etveid ja olnud äpardusi. Vanematenõukogu, kuulunud ära aruanded, tasakaalustaks ja toetaks noorte indu veel tihedamaks kultuuritööks.

Palmse osakonna üldkoosolekust nähtub, et on teotsetud hoogsalt. On peetud rida mitmesuguse sisuga referaate ja loenguid, aktusi jne. Suurema üritusena võiks märkida ringkonna noortepäeva korraldamist. Osakonnal teotseb järjekindlalt laulukoor hra R. Leemeti ja võimlemisrühmad prl. M. Mikiveri juhatusel. Põllumajanduse haru hoolitseb, et põllupidajailiikmeil ei puuduks põllumajanduses nii tähtis tegur — alusturvas, mõttes igal kevadel ja sügisel osakonnale riigilt renditud Laukasoo platseid ning õhutatades liikmeid töötama turvast üles. Kirjandushuvilised on koondunud kirjandusnäiteharu ümber, õppides näidendeid, korraldades raamatukogu, vaidlus- ja referaatohtuid ning andes välja oma ajakirja „Ränikivi“.

Spordiharul on kavatsusel kergejõustiku kursuste korraldamine.

Praegu kuuluvad juhatusse nrs! nrs! R. Leemet — esimees, A. Ilves — abi, G. Niigast, — laekur, E. Leemet — sekretär ja F. Leemet — abi.

Karilatsi osakond pidas 19. 01. 36. oma üldkoosolekut, kus vaadati tagasi möödunud aasta tegevusele ja arutati kavatsetavaid üritusi. Nii on peetud kaheksa segaeeskavaga pidu, on võetud osa ÜENÜ Porkuni pidustusist ja kaks esindajat on olnud kodukohta uurimise kursusel. Majanduslik ülevaade näitab tuludena Kr. 171.05, kuludena 150.92, kuna varanduslik seis on Kr. 243.98.

Tähtsamaks päevakorra punktiks oli osakonnale juriidilise isiku õiguste nõutamise arutamine, mis tehti ülesandeks juhatusle.

ÜENÜ Tallinna osakond uutes ruumides

Pühapäeval, 22. III ÜENÜ Tallinna osakond avas piduliku aktusega oma uued ruumid. Aktusel viibisid külalistena peaministri asetäitja K. Eenpalu ja ministrid N. Kann ja K. Selter. Vaimuliku talituse pidasid õp. F. Stockholm ja ülepreester N. Pääts. Sütitavad kõned noortele pidasid ministrid K. Eenpalu ja N. Kann, kuna osakonna esindajatena kõnelesid osak. esimees dr. V. Johanson ja K. Kranfeldt. Viimane võrdles osakonna tegevuse käiku kitsamaist ruumest üha avaramaist randlaste eluga, kes väikeselt rannapaadilt jõuavad ajaldasa kaljulaevani. Selle kaljulaevani on jõudnud nüüd ka Tallinna osakond, kuid ta loodab edaspidi jõuda veel avaramate ruumideni, nagu püüdlük randlane on juba jõudnud auru-laevani.

Dr. V. Johanson tervitas külalisi uues kodus ja ütles oma sissejuhatavas kõnes kokkuvõtlikult järgmist:

17 a. oleme rännanud laias maailmas koduta, peavarju leides kord siin, kord seal,

Edaspidises tegevuses on nähtud ette peo-õhtuid näidenditega eeskavas, osavõtmised Soome-Ugri kultuurkongressist ja ÜENÜ suurpidustusist, näitekursuste korraldamine ühes teiste kohalike orgidega jne. jne.

Mudakuru osakond näeb ette laialdase tegevuse. Kõigepealt tahetakse organiseerida kogu ümbruskond. Nii on tehtud igale liikmele ülesandeks tuua osakonnale juurde üks liige. Nähakse ette koostööd koolidega, samuti ka ühissetevõtteid ümbruskonnas asuvate teiste osakondadega, nagu: spordivõistlused, noortepäevad, kursuste korraldamine ja võtta osa jõudu mööda ÜENÜ ulatuslikemaist üritusist.

Vabaharidustöö alal kavatsetakse korraldada tegevuspiirkonnas vajalikke üld- ja eriteaduslikke loenguid ja kursusi, kutsudes selleks tarbekorral lektoreid väljaspoolt.

Sisetegevus näeb ette huvi- ja referaatohtuid. Samuti otsustatakse ellu kutsuda aiandus-, spordi ja kirjandusharu. Teiste harude asutamine sõltub liikmeskonna suuruselt ja huvest.

Riisipere osakonnas toimusid 15. ja 16. veebr. s. a. üenülaste kursused „Plato“ lastekodu saalis.

Esimesel tööpäeval kuulati ära järgmised ettekanded: Mattis „Noorte ülesanded koduümbruse kaunistamisel“; A. Simson „Noorte osa põllumajanduses“ ja Endel Vint „Noorsoo organiseerimine“.

Teisel tööpäeval kuulati ära Ernst Idla „Kehaliskasvatuse põhiluseid“, Uilo Toomi „Rahvatantsu arendamine“. Peale selle võeti praktiliselt läbi U. Toomi ja E. Idla juhatusel järgmised rahvatantsud: Labajalg, Polka, Keps-Kai, Paigaljäamise polka, Varas ja Kükitants.

Sellega lõppes Riisiperes korraldatud üenülaste päev.

kandes ikka kaasas rahva suurimat varandust — rahva noorust, rahva tulevikku.

Küll on raske, kui pole ikkelgi kodu. Koduta laps on maailmas üksinda, teiste tõugata. Ta peab kõikjal leppima vaeslapse osaga. „Oma ema vits on magusam kui võõrasema võileib“ — ütleb vanasõna. Koduta lapsel on kõige enam eeldusi sattuda kurja maailma kütüsi, uppuda n. n. massi, eksida tänaval, ujuda ühes sellega allavett vastu paratamatule saatusele.

Igast korralikust seemnest võib kasvada tugev, saagirikas taim. Alles siis, kui seemneivake on võrsunud tugevaks puuks, võib ta enesest kahjutult üle lasta hoovala tormil ja äikesel.

Noor taim vajab veel kaua kaitset, hoolt ja hoolitsemist. Alles siis kasvab tast tugev põline tamm. Noor tamm on sama õrn kui kõik teisedki taimed noorelt.

Oleneb hoolitsemisest, kasvatusest, saatusest, kas saab temast kidur, kütürakas jändrik, või tõuseb ta uhkeks ja tüsedaks puuks.

Külalisi avamise-aktusel. Esireas (vasemalt teine) dr. V. Johanson (esimees), haridusmin. N. Kann, peamin. asetäitja K. Eenpalu ja majandusmin. K. Selter.

Ürgmetsa vabas looduslikus võitluses surutakse alla nõrgemad. Kultuurmetsas korraldab neid hoolsa inimese asjatundlik käsi.

Ka noor inimene vajab arenguks kindlaid eeldusi. Ilma selleta võib kujuneda temastki vaimult kui kehalt vilets, kidur, kütirakas jändrik, kellest hoolimatult üle käivad saatused tormid. Niisugune inimkond võrdub ürgmetsale.

Tast peab aga kultiveerimisel saama kultuurmets, kus iga üksik omal kohal, kus igal üksikul omad ülesanded. Ükski ei sega teist. Üks on hulga ja hulk üksiku teenistuses. Nende tee võidule ei käi kunagi üle teiste kehade, sest nende tee kõikjal on vaba.

See on kauge tuleviku muusika, kuid selge ja teostatav suund.

Meid vahest tüütab mass, tänav. Ta on kord hädaohtlik, kord kahjatsemisväärne. Kuid meie ju kõik põlveneme sealt. See on meie eneste liha ja veri. Seal sees liiguvad sageli meie eneste lihaliikud vanemad, vennad ja õed. Kas peame meiegi kord muutuma oma järglastele, noorematele põlvedele samasuguseks tüütavaks massiks. Ei! seda me kindlasti ei sooviks. Meie sooviksime, et ei oleks massi. Siin peitubki noorte kasvatus ja organiseerimise võti.

Noorte ja vanade vahekorjade maania ei ole mitte igavene, vaid ainult aja nähe, sest igal peab olema päikese all oma koht, sest ei saa olla ka noori ilma vanadeta ja ümberpöördukt. Kogu rahvas peab käima meie saatuses määratud ajaloolist rada. See kõik viib meid rahvakasvatuse juure, ja kasvatamiseks organiseerimisele. Ja mis on riigile väärtuslikum kui saajaprotsendiline rahvuslik, haritud, kasvatatud ja töökas rahvas. See nõuab abinõusid, kõige pealt ruume.

Meie oleme nüüd saanud ruumid, — kodu. Ja meie heameel on kirjeldamatu.

Oma kõne lõpul dr. V. Johanson avaldas tänu meie riigi loojale ja juhile hra Riigivanemale, kes on juhtinud tähelepanu meie noorsoo kasvatuslikule suunale. Täna Vabariigi valitsust, kokkutulnud ministreid ja teisi, kes sooja poolehoiuga on suhtunud ÜENÜTO-le ja võimaldanud talle ilusa kodu.

„Meie soovime ühtlasi, et aegapidi kodud kasvaksid ka kõigile teistele meie rahva noortele, kellel neid veel pole. Iga meie rahva noor vajab hoidmist ja kasvatamist, kuni ta kujuneb tugevaks mõtlemisvõimeliseks ja karakterikindlaks eesti meheks ja naiseks”, lõpetas kõneleja.

Muljeid ja meendusi

ÜENÜ Tallinna osakonna liikmete pere, eriti aga noored, tunnevad headmeelt pühapäevast 22. märtsil 1936. Selle päevaga avati ametlikult uued ruumid, mis saadud riigi majas Lembitu tn. 10.

Kui tuletada meele aega, mil algas osakonna tegevus, siis käib silme eest läbi rida koolimaju, kuhu koguti ja kus töötati. Nii mäletavad meie ridasid Tatari tn. ja Pika tn. koolimajad. Ruumidel ei olnud ju koolimajades erilist viga, rääkimata vahest „paksuks” muutunud õhust. Raskem oli aga juhatusse sattunud inimestel hoida alal lepikku vahekorja noorte ja kooli administratsiooni vahel.

Teatavasti loevad noored sageli igas admi-

nistratsiooni (ka oma organisatsiooni juhatusse) kuuluvat inimest sisemiseks vaenlaseks (ei tule mõista muidugi nii suurt vaenlast, keda peab just hävitama, küll aga väikseltselt kiusama). Niisugusteks sisemisteks vaenlasteks olid meile koolijuhataja, selle abikaasa ja lapsed. Kõige suurimaks vaenlaseks loeti aga kojameest või majahoidjat, Tema pidi koristama ja puhastama. Temal oli seega suurem side noorsoo tööga. Sellega on seletatav siis tema autoriteet-sus. Vaatamata sellistele nähetele suut-sus siiski püsida paigal mitmeid aastaid ühes ja samas koolimajas. Lõpuks koolimaja-dest suruti meid siiski välja, sest ei suudetud küllaldaselt ja korralikult kütte, valgustuse ja puhastamise eest tasuda. Pika tän. koo-limajast, kus olime viimati, kolisime kaas-üüriliseks Uudislehe juure. Seal oli elu kõige kitsam ja tegevus kandus laiali: iga klubi ja üksus erikohta. Laialivalgumise tõttu oli pealegi karta tegelaste eemalejäämist. Otsus-sustasime siis astuda suure sammu. See samm oli Harju tn. Toompeale Lossi plats 4, kus üürisime ruumid 16.000 sendi eest kuus. Kelle see maja õieti oli, ei ole meile praegugi selge. Valitsejana esines hra Umbli-a, vanema põlve avaliku elu tegelane. Temaga sõlmisime lepingu, millest pidi ära kirja saama vastaspoolele. Kujunes aga nii, et ära kirja ei saadud tehagi, sest algeksemplar kadus ära. Kumb pool kaotas, kas Umbli-a või meie, see on tänini selgitamata. Ei olnud selleks aega, eriti hra Umbli-a. Tema küsis harilikult, kas raha saab. Mõnikord sai, aga suuremalt osalt mitte. Kuid kiiresti läks tema mõlemal juhul minema. Hiljem hakkasime andma üüri arvel vekslid, sest raha ei olnud. Vekslid andis välja osakond juriidilise isikuna ja hra Umb-li-a pani oma girod peale. Seega oli üüri-saaja ka üüri eest vastutaja pankades, kus ta vekslid rahaks tegi. Nii meie rabele-sime. Seisukord muutus ikka raskemaks ja võlad kippusid kasvama. ÜENÜ-s valitses kaua arvamine, et noorte organisatsioonid kuulugu ainult noortele. Aga aastate jooksul muutusime ise nagu vanemaks ja hakkasime aru saama vanema põlve juuresoleku vaja-dusest. Meil algas siis vähehaaval vanemate tegelaste värbimine, keda toetajaks, keda tegelaseks. Olime annud ka ise vande võita võlad. Ja meie olime neist juba poole võit-nud. Kuid suurim, mis meie olime võitnud, need on ruumid. Uued ruumid, kus asub ka ÜENÜ Keskjuhatus, sisaldavad 12 tuba. Neis olime suutnud reserveerida saali laulmiseks,

võimlemisteks, perekonnaõhtuteks, koosoleku-teks jne. Siis olime suutnud kujundada ka vähema saali, mis peab kujunema meie püha-maks ja puhtamaks paigaks, peab kujunema kohaks, kus võtame vastu omi sõpru naaber-noortelt nii kodu- kui välismaalt. Edasi on suudetud muretseda üksiktoad suurematele klubidele ja vähematele — kahele kokku. Olime saanud ka duširuumid, mis lubab eeldada, et võimlemisharjutusi saame läbi viia oma ruumes. Kuid ega ruumi üle ei jää. Puudu kipub tulema. On meil ju 1000 lii-ge, kellest peab arvama tegevliikmeid 500 ümber. Nii on lauljaid 140 inimest, sportlasi 300, kirjandusklubilasi 200, rahvastantsijaid 40, esperantlasi 50, purilennukklubilasi 40, skaute 38, gaide 15.

Meie olime kindlad, et meie töö edaspidi läheb paremini. Meie suudame panna suuremat rõhku noorsoo kasvatuslikule kül-jele, suudame sendid, mis noored oma et-tevõtete kaudu koguvad, juhtida jällegi nende eneste heaks.

Nii on tekkinud tüki-a ajalugu ühe noorte organisatsiooni peres. Nii võitleb edasi rida teisi noorsoo organisatsioone. Meie soov rõõmupäeva puhul on, et kõigi nende käsi tulevikus paremini käiks, sest noorte kaudu kujundame oma rahvast. K. K—dt.

„Üks noormees otsib õnne“

Lihavõtte pühadeks ilmub August Sanga ltuuletuskogu päälkirjaga „ÜKS NOOR-MEES OTSIB ÕNNE“.

Loomulikult ootame sellelt raamatult märk-sa midagi muud ja huvitavamalt, kui näiteks alles nendel päevadel avalikkuse ette astu-nud usluuletajalt Anton Armsalt, kelle „UUS EESTI“ sisaldab turustamise aja suhtes umbes 40 aastat hilinenut — ei mõista leida asjakohasemat sõnakraami.

Ka A. Sang on mitmest seisukohast isa-maalik luuletaja, võime aga juba sellegi vä-hese järgi, mis seni Loomingus ja Eesti Nooruses (käesolevaski numbris) temalt il-munud, olla kindlad selles, et ÜKS NOOR-MEES OTSIB ÕNNE ei too meile seesuguseid sisutuid ja vormituid pugemis-laule, kui mitme „värske“ sulg neid viimasel ajal ohrasti on soetanud ja ka ilmutanud.

Sanga värsid on vanamoelised ja lihtsad, mitte aga halvast vaid kõige paremas mõt-tes. Nendes on ehtsast tunnet, eeskujulikku vormipuhust, ning päale kõige muu ka tubli annus positiivset ja elujaatavat vaimu. Kui enne jõulusid debüteerinud B. Kangrole on pandud mõnelt poolt süüks ülekoormatud konstrueerimist ja tehtust, siis Sang on vaba nendest „õpetatud“ pahedest.

Raamat ilmub äsjasündinud ja vististi küll mitte väga lootusriikka tulevikuga „KULDVIL-LAKU“ kirjastusel.

Tegev-toimetaja: Vold, Vent. Vastutav toimetaja: Aug. Meikop. Toimetus: Erika Viirsalu, Arvi Moor, Leo Soonberg, H. Tarand. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse

Keskjuhatus, Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lembitu 10.

„Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8. 1936. a.

«EESTI NOORUS»

TELLIGE, LUGEGE, LEVITAGE!

A. AMAN

PLEKISEPA-TÖÖKODA

RÜÜTLI TÄNAV 4, TELEFON 430-19

Tehakse igasuguseid **pleki-** ja **vasetöid** ehitustel kui oma töökojas. _____ Korralik töö, soodsad hinnad.

AKADEEMILINE KOOOPERATIIV

AKADEEMILISE PERE ÜHISTEGELINE ETTEVÕTE

Raamatu- ja kirjutustarvete kauplus

Kirjastus ja pealaod

Ajalehtede tellimiste vastuvõtmine

Ajalehe väljalõigete büroo

Ühendused välismaadega.

TARTU, ÜLIKOOLI 15

Noored!

Ellu astudes kindlustage endid igasuguste
üllatuste vastu, mis eluteel seisavad ees.

Astuge ühendusse kõige vanema puht Eesti
kindlustusseltsiga

EEKS-MAJA

Peakontor: Tallinnas, Lai 1.

Tel. 448-85

Harukontorid ja agendid üle maa

Lääne-Eesti Ühispanga

äriseis 31. detsembril 1935. a.

Aktiiva		Passiiva	
Kassa	36.992.29	Osakapital	84.635.—
Hoiuarved	81.833.51	Tagavarakapital	10.217.52
Väärtpaberid	9.958.66	Amortisatsioonikapital	23.027.30
Väärtused	29.—	Hoiusummad	417.882.83
Diskonteeritud vekslid	338.448.40	Vekslite rediskont	13.940.—
Tähtajalised laenud	61.869.—	Võlad teistes krediitasutustes	28.950.12
Riiklikud laenud	7.570.30	Riiklikud laenud	8.217.59
Konto-korrent laenud	46.327.57	Korrespondendid	5.825.05
Korrespondendid	230.81	Väljaantud garantiid	28.685.60
Garantii deebitorid	28.685.60	Tuleva aasta tulud	8.941.93
Vallasvara	4.909.70	Muud passivad	15.014.74
Kinnisvara	30.425.—	Puhaskasu	4.655.06
Muud aktivad	2.712.90		
	<u>649.992.74</u>		<u>649.992.74</u>

Põllupidajate Ühispank

Estonia puiestee 27, Tallinnas, telef. 455-68.
Osakond: Keila, Kiriku plats 6, telef. 75.

Arvete seis 29. veebruaril 1936. a.

Aktiva

Passiva

Kassa ja hoiuarved teist. pank.	243.556.38
Väärtpaberid	18.455.63
Välisraha	749.84
Diskonteeritud vekslid	411.528.97
Laenud	57.628.38
Riiklikud laenud	23.628.59
Korrespondendid	1.572.54
Garantiide debitorid	18.101.—
Vallasvara	6.020.54
Makstud %%, komisj. ja ärikulud	3.368.35
Osakond	1.779.02
Muud aktivad	2.023.38

Kr. 788.412.62

Osa- ja tagavarakapitalid	86.319.60
Hoiusummad	630.648.94
Riiklikud laenud	24.094.36
Korrespondendid	5.407.90
Väljaantud garantiid	18.101.—
Saadud %% ja komisjon, mitme- sugused tulud	11.448.23
Osakond	1.029.02
1935. a. puhaskasu	3.573.20
Muud passivad	7.790.37

Kr. 788.412.62

Pank võtab raha hoiule, annab laene, müüb Riigikassa pantkirju ja toimetab kõiki panga operatsioone.

NOORSUGU!

Ärge rikkuge omi jalgu
halbade jalanõudega. Kui
tahate jalgu hoida hääs
vormis, siis kandke

UNION →

JALANÕUSID

Riigi Põlevkivitööstus

Juhatus ja müüglbüroo:

Tallinn, Valli tän. 4
Telegr. aadr.: „Peapõlevkivi“
Telefonid: 450-85, 474-76 ja
450 62

Kaevandused ja õli- & bensiniivabrik:

Kohtla-Järvel ja Kukrusel
Õliladu Tallinna sadamas
Bensiini antomaadid Tallinnas
ja Kohtla-Järvel

Riigi Põlevkivitööstuse saadused :

Põlevkivi; toorõli; kütteõli; bensiin; mootorpetrooleum; mootornafta; diiselnafata; rasked õlid; bituumen (Estobituumen); asfaltemulsioon; maanteeõli; immutusõlid; fenolaat; „Estokarbolineum“; viljapuu-karbolineum R.P.T.33; putukamürk „Puttox“; katuselakk (katusetõrv); rualakk (asfalt-lakk) ja asfalt-mastiks.

Ü K EESTI RAHVAPANK

TALLINN, S. KARJA 19. TEL. 425-55

Toimetab kõiki pangaoperatsioone nii liikmetega kui ka võõrastega.

Ostab ja müüb välisraha ja igasuguseid kindlaprotsendilisi väärtpabereid.

MAANOORTE

ISETEGEVUSELE

pühendab „Maa Hääl“ rohkesti ruumi. Nende ühisettevõtteist, kursustest, noorte organisatsioonide tegevusest jne. toob „Maa Hääl“ pikki ülevaatlikke kirjeldusi ühes piltidega. „Maa Hääl“ käib tuntud ütelse järgi — „Noorte päralt on tulevik“.

Ainult „Maa Hääl“

rahuldab maaelanikku. Ilumise algusest peale seadis „Maa Hääl“ endale ülesandeks peale igapäevaste sündmuste ja uudiste edasiandmise tuua maarahvale muud vajalikku. „Maa Hääl“ leidub palju õpetusi, nõuandeid ja vastuseid. Õiglase tasu saamiseks toob turuhindu ja -teateid. Perenaistele on oma nurk. Jutuossasse valib „Maa Hääl“ tuntud autorite suure kirjandusliku väärtusega romaane.

„Maa Hääle“ tellimishind on kõigile tasku järele. Kolme kuu peale korraga tellides 1 kr. 50 s., ühe kuu viisi tellides 60 s. „Maa Hääle“ kolme kuu tellijad saavad tellida jutuajakirja „Perekonnaleht“ poole hinnaga, s. o. 25 senti kuus.

„Maa Hääl“ on tõesti väärt, et teda iga maainimene loeks, sellepärast

„MAA HÄÄL“ IGASSE TALLU!

Ilmus trükist

ja saadaval parematest raamatukauplustest

Riigi Teataja süstemaatiline üldjuht

1. jaanuarist 1936. a. maksvate normide alal.

Saada parimais raamatukauplustes ja Riigi Trükikojas.

Riigi Trükikoda

Niine 11, Tallinnas

Rahvale
väärkaupa!

Rahva ühisettevõtte
ETK tooted rõõmustavad kõiki.

Hind 30 senti

A.-S.

ROTERMANNI TEHASED

TALLINNAS

Osakonnad:

Tartus • Viljandis • Narvas

Ühisus

„Lõuna-Eesti Eksporttööstajate“

lihakauplused asuvad:

Tartus,	Ülikooli tän. 7,	telefon	12-59
„	Tähe „ 72	„	12-18
„	Narva „ 123	„	14-08
„	Narva „ 9	„	12-22
„	Riia „ 125	„	14-50
Valgas,	Vabaduse „ 32	„	32